

# MEDDELANDE 1 • 2013

## Dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring



© Skogsstyrelsen februari 2013

**Projektägare**

*Johan Wester*

**Projektledare**

*Lars Berggren*

**Biträdande projektledare**

*Mirja Lindberget, Sametinget*

**Projektgrupp**

*Cecilia Persson*

*Sten Edlund*

**Styrgrupp**

*Johan Wester*

*Lars-Ove Jonsson, Sametinget*

*Stefan Forsmark, Sametinget*

**Referensgrupp**

*Johanna Fintling och Sofia Bakeus, LRF Skogsägarna*

*Lars-Ove Jonsson och Stefan Forsmark, Sametinget*

*Mats-Åke Lantz, Skogsindustrierna*

*Eva-Lisa Lindvall, Sveaskog*

*Jenny Wik-Karlsson och Fredrik Juuso, Svenska Samernas Riksförbund (SSR)*

**Fotograf**

© *Lars Berggren*

*framsida Dialog och samverkan vid exkursion med*

*Centrala samrådsgruppen skogsbruk – rennärning, Bispgården augusti 2012*

**Upplaga**

*Finns endast som pdf-fil för egen utskrift*

ISSN 1100-0295

BEST NR 1584

Skogsstyrelsens böcker och broschyrer

551 83 Jönköping

# Innehåll

<b>Förord</b>	<b>1</b>
<b>Sammanfattning</b>	<b>2</b>
<b>1. Inledning</b>	<b>4</b>
1.1 Uppdraget	4
1.2 Organisation och inriktning	4
<b>2. Genomförande av uppdraget</b>	<b>5</b>
<b>3. Skogsbruk och rennäring</b>	<b>8</b>
3.1 Bakgrund	8
3.2 Två näringar på samma mark	9
3.3 Urfolk och internationella åtaganden	10
3.3.1 Urfolk	10
<b>4. Tidigare och pågående dialog och samverkan</b>	<b>12</b>
4.1 Samråden – en historisk bakgrund	12
4.2 Centrala samrådsgruppen skogsbruk – rennäring	14
4.3 Samråd enligt skogsvårdslagen	15
4.4 Frivilliga samråd och certifiering	16
4.5 Samrådets betydelse	16
4.6 Utbildning av varandra	17
4.7 Planeringsunderlag	18
4.7.1 iRENMARK	18
4.7.2 Renbruksplan	18
4.8 Fördjupade verksamhetsplaner	21
4.9 Forskning	21
4.10 Certifiering	22
4.10.1 FSC	23
4.10.2 PEFC	23
4.11 Gemensamma projekt	24
4.11.1 Behov av nytt projekt	25
4.12 Lapponiaprocessen	26
<b>5 Slutsatser och fortsatt arbete för bättre samverkan</b>	<b>27</b>
5.1 Utbildning och kompetensutveckling	28
5.2 Informations- och kunskapsspridning	28
5.3 Utveckla samråden, kommunikationsstrategi RBP	29
5.4 Uppföljning av hänsyn och samråd	30
5.4.1 Försöksverksamhet 2012 - 2015	30
5.5 Finansiering av insatser för bättre samverkan	32
<b>Litteratur/källförteckning</b>	<b>33</b>

# Förord

Skogsbruk och renskötsel är båda näringar som nyttjar skogen i norra Sverige, och det finns ett fortsatt behov av att utveckla samverkan mellan näringarna. Förbättrade samråd samt ökad kunskap om varandras näringar och förståelse av hur de påverkar varandra är viktiga delar i det arbetet.

I detta Meddelande redovisar Skogsstyrelsen uppdraget från regeringen att aktivt främja och stödja engagemang och initiativ på lokal och nationell nivå för förbättrad dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring. Uppdraget har genomförts i samverkan med Sametinget och representanter för skogsbruket och rennäringen. Centrala samrådsgruppen för skogsbruk-rennäring har haft en viktig roll i arbetet

Samverkan har skett i en positiv och konstruktiv anda, och det finns goda förutsättningar att stärka och utveckla den ytterligare mellan näringarna.

Monika Stridsman

Generaldirektör Skogsstyrelsen

# Sammanfattning

Regeringen har genom ändring av regleringsbrevet per 2010-06-23 till Skogsstyrelsen och Sametinget gett i uppdrag att aktivt främja och stödja engagemang och initiativ på lokal och nationell nivå för förbättrad dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring. I arbetet ska samernas ställning som urfolk beaktas liksom Sveriges internationella åtaganden härvidlag.

Under 2011 har samverkansprojektet arbetat med en förstudie avseende kartläggning och dokumentation av pågående och avslutade projekt och aktiviteter för förbättrad dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring. Med utgångspunkt i förstudien prioriteras och genomförs sedan aktiviteter (Skogsstyrelsens rapport nr 2 2012).

Under 2012 har samverkansprojektet arbetat med förberedelser av utbildningar och att ta fram ett utbildningsmaterial att använda vid utbildningar. Redan tidigt under året söktes samarbete med näringarna inom referensgruppen. Samarbetet mynnade ut i en projektansökan till Skogsstyrelsens del i Landsbygdsprogrammet (LBP). Projektansökan innebär att skogsbolagen tillsammans med SSR ansöker om ett gemensamt projekt, kompetensutveckling skogsbruk – rennäring. I den slutliga projektansökan står SCA som sökande och de andra är med i projektet som partners. Skogsstyrelsen stödjer projektet med offentlig medfinansiering i form av arbetstid i projektet. I slutet av 2012 beviljades kompetensutvecklingsprojektet skogsbruk – rennäring pengar för en projekttid 2013 – 2014.

I ändringen av regleringsbrevet 2010-06-23 fick Skogsstyrelsen också i uppdrag att utveckla uppföljningsmetoder av skogsbrukets hänsyn till rennäringen (Meddelande nr 5 2011). Båda regeringsuppdragen har haft en gemensam referensgrupp som har varit nära knuten till arbetet i båda projekten. Detta har varit effektivt både vad gäller arbetstid och ett effektivt sätt att samarbeta och dra nytta av varandras kunskaper. Arbetssättet påminner mycket om ”Dialog om miljöhänsyn” som Skogsstyrelsen för med skogssektorn, fast i mindre skala. De goda erfarenheterna vill vi bygga vidare på. Därför kommer även det fortsatta arbetet att drivas vidare i ett nytt projekt, Skogsbruk – Rennäring 2015. Projektorganisationen är klar och arbetet i projektet har redan startat.

Det finns ett fortsatt behov av att stärka dialog och samverkan mellan näringarna och öka ömsesidigt hänsynstagande mellan skogsbruk och rennäring. Viktiga delar är:

- Respekt och kunskap inom skogsbruk och rennäring för varandras näringar
- Förbättra samråden mellan skogsbruk och rennäring
- Förbättra kunskapen kring skogsbrukets hänsyn till rennäringen.

Under arbetet med regeringsuppdragen har fyra huvudspår utkristalliserats, för att uppnå detta är var och en viktig för att förbättra samråden men ingen av dem kan

ensam lösa frågan. De bör därför ses som en helhet för att sammantaget leda till en stärkt samverkan.

För att uppnå de önskade effekterna kommer projektet att arbeta vidare med följande aktiviteter:

- Utbildning och kompetensutveckling
- Skapa lokala arenor och mötesplatser
- Förbättrade kart- och planunderlag
- Uppföljning av skogsbrukets hänsyn till rennäringen

Vid samråd mellan näringarna är det mycket viktigt att personerna som samråder är kunniga i den andra näringens villkor och förutsättningar. Kunskap om den andres näring öppnar möjligheter för att lättare hitta konstruktiva förslag till lösning.

Arbetet under 2013 och 2014 kommer bland annat att ägnas åt arbete med LBP-projektet kompetensutveckling skogsbruk – rennäring. En viktig del av arbetet blir det nya utbildningsmaterialet som håller på att tas fram. Nättingarna tar nu ansvaret för att gemensamt driva utbildningarna av varandra och Skogsstyrelsen kommer att stödja detta samarbete. Utbildningarna kommer att fungera som lokala arenor för möten.

Samebyarna har framfört önskemål om en kommunikationsstrategi för att underlätta presentation och argumentation, samt kunna tydliggöra sin renbruksplan vid samråd med andra markanvändare. Med Skogsstyrelsen som projektledare har en kommunikationsstrategi för renbruksplanen utformats, ”Kommunikationsstrategi för Renbruksplaner” (Skogsstyrelsen rapport 1-2012). Strategin ska ses som ett strukturerat förslag för samebyarna att användas vid kommunikation med andra aktörer som påverkar rennäringen.

Kommunikationsstrategin är ett förslag för hur Sveriges samebyar *kan* använda renbruksplan med RenGIS inför, under och efter samråd med andra markanvändare. För fortsatt utveckling av samråden är kommunikationsstrategin mycket viktig.

Försöksverksamheten med hänsynsuppföljning av skogsbrukets hänsyn till rennäringen sker som ett tillägg i den vanliga inventeringen av miljöhänsyn och återväxtresultat. Med ett antal ytterligare variabler speciella för rennäringshänsyn, följs den del av hänsynen som tas till rennäringen upp.

De uppföljningsmetoder som nu börjar användas bör ändå ses som preliminära och ett utvecklingsarbete fortsätter. Försöksverksamheten som nu har påbörjats beräknas fortgå fram till år 2015, för att sedan utvärderas innan metoden integreras i det nya hänsynsuppföljningssystemet.

# 1. Inledning

## 1.1 Uppdraget

Regeringen har genom ändring av Skogsstyrelsens regleringsbrev per 2010-06-23 till Skogsstyrelsen och Sametinget gett i uppdrag att aktivt främja och stödja engagemang och initiativ på lokal och nationell nivå för förbättrad dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring. I arbetet ska samernas ställning som urfolk beaktas liksom Sveriges internationella åtaganden härvidlag. Arbetet ska samordnas och redovisas av Skogsstyrelsen.

## 1.2 Organisation och inriktning

Uppdraget har genomförts i projektform. Skogsstyrelsen och Sametinget har haft en gemensam styrgrupp för uppdraget. En referensgrupp med representanter för skogsbruk och rennäring har tillsatts och Centrala samrådsgruppen för skogsbruk - rennäring har varit delaktig i uppdraget.

Projektet har bedrivits med följande inriktning för att intentionerna med regeringsuppdraget ska uppfyllas.

- Genomförda och pågående aktiviteter för förbättrad dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring har kartlagts och erfarenheterna sammanställts och dokumenteras i dialog med berörda intressenter.
- Det har utretts vad som kan göras för att underlätta och stödja pågående projekt, processer och andra initiativ för förbättrad samverkan och dialog. Projektet har gett erforderligt stöd till sådana initiativ inom ramen för anvisade resurser.
- Förslag till ytterligare aktiviteter från såväl intressenterna som berörda myndigheter har redovisats. Aktiviteter inom projektet genomförs inom ramen för anvisade resurser.

Vid ändringen av regleringsbrevet 2010 fick även Skogsstyrelsen ett annat regeringsuppdrag, med att utveckla metoder för uppföljning av hänsyn till rennäringen och att följa upp samråden. Detta uppdrag redovisades i december 2011 (Skogsstyrelsens Meddelande nr 5 – 2011). En försöksverksamhet med att följa upp skogsbrukets hänsyn och samråden fortsätter dock eftersom metoderna måste testas. De båda regeringsuppdragen har genomförts i nära samverkan med varandra. Det finns ett flertal beröringspunkter som bland annat rör kunskap om varandras näringar och hur de påverkar varandra samt om hur samråden kan utvecklas.

Referensgruppen har varit nära knuten till arbetet med båda projekten. Detta har varit effektivt både vad gäller arbetstid och ett effektivt sätt att samarbeta och dra nytta av varandras kunskaper. Arbetssättet påminner mycket om ”Dialog om miljöhänsyn” som Skogsstyrelsen för med skogssektorn, fast i mindre skala. De goda erfarenheterna bör tas tillvara. Därför kommer även det fortsatta arbetet att drivas vidare i ett nytt projekt, Skogsbruk – Rennäring 2015. Projektorganisationen är klar och arbetet i projektet har redan startat.

## 2. Genomförande av uppdraget

Inledningsvis genomförde projektet en förstudie avseende kartläggning och dokumentation av pågående och avslutade projekt och aktiviteter för förbättrad dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring. Med utgångspunkt i förstudien genomförs sedan aktiviteter.

Förstudiens utredning visar tre tänkbara aktiviteter för förbättrad dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring:

- Utbildningsinsatser riktade till verksamma inom rennäringen och skogsbruket.
- Förbättrade samråd med GIS-system och kartunderlag (Projekt renbruksplan arbetar med RenGIS och renbruksplaner).
- Stärkt lokal samverkan genom att skapa lokala mötesplatser t.ex. för återkoppling och uppföljning av hänsyn.

Av förstudien framgår att utbildningsinsatser riktade till verksamma i skogsbruket och rennäringen bör vara den mest prioriterade aktiviteten för projektet att arbeta vidare med.

För att stödja utbildningsinsatser har projektet arbetat med förberedelser av utbildningar och att ta fram ett utbildningsmaterial som kan användas vid kommande utbildningar. Ett samarbete har utvecklats med representanter för näringarna via referensgruppen. Samarbetet mynnade ut i en projektansökan till Skogsstyrelsens del i Landsbygdsprogrammet (LBP). Skogsföretagen ansökte tillsammans med Svenska Samernas Riksförbund (SSR) om ett gemensamt projekt, kompetensutveckling skogsbruk – rennäring. I den slutliga projektansökan står SCA som sökande och de övriga är med i projektet som partners. Skogsstyrelsen stödjer projektet med offentlig medfinansiering i form av arbetstid i projektet. I slutet av 2012 beviljades kompetensutvecklingsprojektet skogsbruk – rennäring pengar för en projekttid 2013 – 2014 med 4,3 milj kr.

Under 2012 har försöksverksamheten för uppföljning av hänsyn till rennäringen påbörjats. En kalibreringsövning har hållits där förutom Skogsstyrelsens inventerare även representanter från skogsbruket deltog. På övningen medverkade den berörda samebyn och kunde på de olika kalibreringsobjekten informera övriga deltagare om på vilket sätt de var viktiga och betydelsefulla ur rennäringsspektivet. Det är uppenbart att vissa begrepp som används vid exempelvis samråden har olika innebörd för skogsbruk respektive rennäring. Det är därför särskilt angeläget att skapa samsyn inom skogsbruk och rennäring om definitioner, innebörd och bedömningsgrunder för centrala begrepp inom uppföljningen (Thun 2005).

Inom Centrala samrådsgruppen har det genomförts aktiviteter för att skapa samsyn i fråga om begrepp och uttryck som gör att man menar och ser samma sak när olika hänsynsfrågor diskuteras. Detta behandlades bland annat vid en exkursion i Arjeplog i oktober 2011. Ett typiskt sådant begrepp är ”skonsam markberedning”.



Synen på och bedömning av marklavars täckningsgrad är en annan viktig fråga där samsyn är av stort värde för dialog och samverkan.

Båda dessa frågor togs upp vid Centrala samrådsgruppens möte i Bispgården i augusti 2012. Exkursionen ägnades åt två olika demonstrationsobjekt på SCA:s marker. Det ena rörde markberedning med 2 olika maskintyper som utvecklats/anpassats för eller getts instruktioner för att åstadkomma en så liten markpåverkan som möjlig, d v s i syfte att diskutera kring begreppet ”skonsam markberedning”. Det andra rörde täckningsgraden av marklavar där 3 avgränsade områden mätts systematiskt i förväg enligt en viss instruktion. På samma områden fick deltagarna mäta täckningsgraden enligt en annan instruktion som ibland använts i arbetet med renbruksplaner (bild 1). Marklavtäckningsobjekten och övningen väckte många tankar och frågetecken. Vid mötet utsågs en arbetsgrupp bestående av representanter för rennäringen, skogsnäringen, privatskogsbruket samt Skogsstyrelsen som skulle arbeta vidare med samsynsfrågorna och rapportera sitt arbete till samrådsgruppens kommande möten.



*Bild 1. Marklavarnas täckningsgrad kan mätas med denna metod. Med hjälp av måttbandet avgörs mätpunkten, finns det lav där? Ja eller nej, hur hög är bålen. Resultatet blir lavarnas täckningsgrad i % och bälarnas medelhöjd.*

Som följd av de stora frågetecknen i bedömning av marklavtäckning togs i efterhand frågan upp om att låta Riksskogstaxeringen göra en oberoende kalibrering av de mätta ytorna. Kalibreringen genomfördes senare under hösten. Arbetsgruppen samlades i slutet av januari 2013 för att kunna leverera ett underlag till Centrala samrådsgruppens möte i februari.

Parallellt har storskogsbruket tagit initiativ till maskinteknisk utveckling för en ny markberedningsmetod, inversmetoden. Metodutvecklingen kan som sidoeffekt

också ge förutsättningar för markberedning med ytterligare mindre markpåverkan, t ex på viktiga lavmarker. Det arbetet fortsätter med testkörningar och fortsatt utveckling under 2013.

Representanter för projektet har medverkat i ett flertal möten mellan representanter för skogsbruk och rennäring, exempelvis träffar mellan skogsbolag och samebyar och renbruksplaneprojektets träffar.

En del av uppdraget har varit att beakta samernas ställning som urfolk. En viktig del av detta är att utveckla samråden. En kommunikationsstrategi som utgår från renbruksplaner har tagits fram. Denna är ett förslag för hur samebyar kan använda renbruksplan med RenGIS inför, under och efter samråd med andra markanvändare.

Arbetet med regeringsuppdrag har genomgående varit mycket positivt. Intresse-motsättningarna finns men har i detta arbete inte upplevts som ett problem. Arbetssättet har präglats av dialog och samverkan. Våldigt många människor har medverkat i resultatet av regeringsuppdraget. Referensgruppen och Centrala samverkansgruppen skogsbruk – rennäring har haft särskilt stor betydelse. Det fortsatta arbetet kommer att bedrivas i ett nytt projekt där vi bygger vidare på de goda erfarenheterna.

## 3. Skogsbruk och rennäring

### 3.1 Bakgrund

De båda areella näringarna skogsbruk och renskötsel är de geografiskt mest utbredda näringar som nyttjar skogen och skogsmarken i norra Sverige i dag (Hemberg 2001).

Båda näringarna är viktiga för landsbygden i norra Sverige då de skapar arbetstillfällena och tillför viktiga värden till samhället. Förutsättningarna för de två näringarna skiljer sig åt. Skogsbruket nyttjar skogsmarken i enlighet med sin äganderätt. Rennäringen har å sin sida nyttjanderätt till samma skogsmark (Geijer 2003). Dessa båda rättigheter är grundlagsskyddade.

Skogsbruk bedrivs på drygt 9 miljoner hektar produktiv skogsmark inom renskötselområdet. De stora skogsföretagen äger ungefär hälften av skogsmarken medan privata skogsägare äger knappt 40 procent av marken (Anon 2011).

Skogsbruk och rennäring har under lång tid bedrivits på samma marker och därmed påverkat varandra. I slutet av 1940-talet ansåg skogsbrukets företrädare att det nordsvenska skogstillståndet var katastrofalt. Bestånden var utglesade bl a till följd av dimensionsavverkningar, övertro på naturlig förnyring i höglägen, och att någon skogsodlingstradition aldrig hann utvecklas innan blädningsepoken började på 1920-talet. I början av 1950-talet mobiliserades ett program för att restaurera de vidsträcka områdena med utglesad och dåligt växande skog. Ofta anges startpunkten vara Domänverkets cirkulär nr 1/1950, som innebar ett 20-årigt program där det viktigaste var att all äldre kalmark skulle sättas i produktivt skick, all nytillkommen kalmark snarast skulle återbeskogas. Skogsodling skulle vara förstahandsåtgärd och självförnyring fick tillämpas bara i skogar där naturligt plantuppslag var rikligt. Parallellt lade även bolagsskogsbruket om sina skötselprinciper. Skogsbruket bytte under de här åren skogsbrukssätt – från tidigare blädningsskogsbruk (egentligen rena dimensionsavverkningar) till nuvarande trakthyggesbruk. Samtidigt inleddes en mekanisering av avverkningsapparaten och resultatet blev ofta storskaliga åtgärder (bild 2). Sammantaget medförde detta förändringar av skogsbruket som starkt påverkat förutsättningarna för rennäringen.

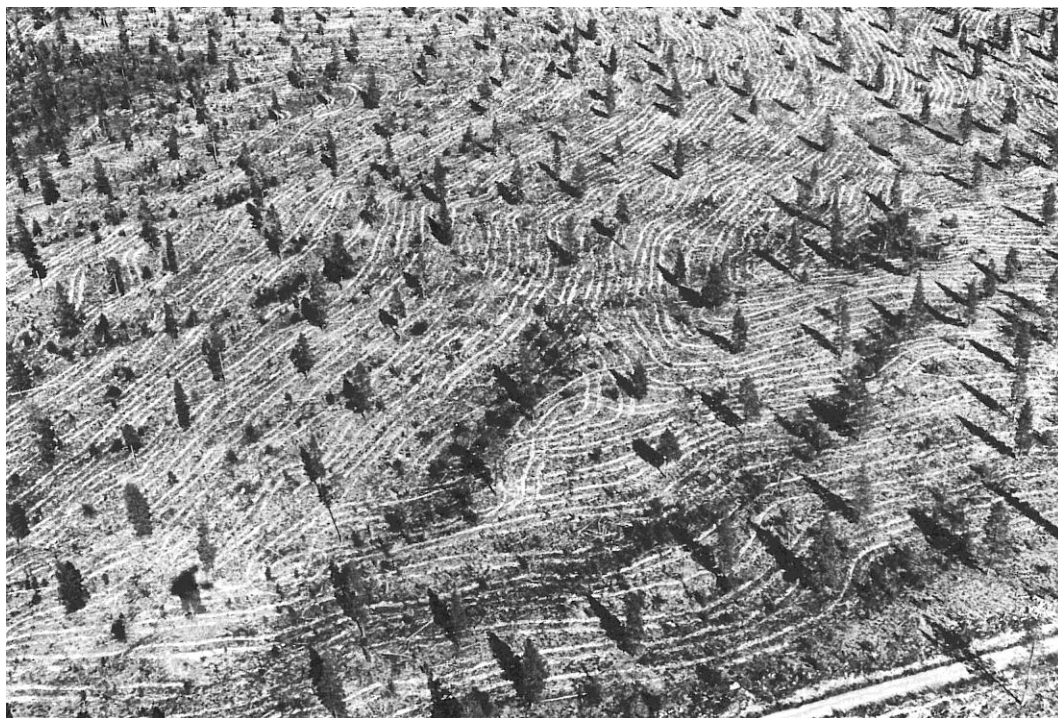


Bild 2. Hygge, markberett genom harvning. Foto: Pål-Nils Nilsson

Senare, och i 1979 års skogspolitik, som var starkt produktionsinriktad, ingick även omfattande ekonomiskt stöd till produktionsinriktade åtgärder under 1980-talet. Stora belopp beviljades till fullständiga återväxtåtgärder efter avveckling av skogslågproducerande skog. Stora belopp beviljades också som generellt stöd till återväxtåtgärder inom det skogstödområdet och till utbyggnaden av ett samordnat skogsbilvägnät. Stöd fick dock inte beviljas till åtgärder som påtagligt skadar områden av särskild betydelse för rennäringen, såsom flyttled, nattbetesplats.

Den tidiga dokumentationen från slutet av 1950-talet om samebyarnas starka reaktion mot skogsbrukets metoder tyder på att protesterna inledningsvis handlade om kalhyggena. Storskogsbrukets trakthyggen var ofta stora och utvidgades inte sällan kant i kant till mycket omfattande områden som kom att uppfattas som sammanhängande kalhyggen.

### 3.2 Två näringar på samma mark

Skogsbrukets intresse i fråga om hur skogsmarken ska användas skiljer sig principiellt från många av rennäringens grundläggande behov. Det är särskilt tydligt på marker som har stor betydelse för renskötseln. Skogsbrukets mål om hög ekonomisk avkastning innebär ett tydligt intresse av att öka produktionen av biomassa på skogsmarken och att använda kostnadseffektiva skogsbruksåtgärder. Av det följer t ex ett uttalat intresse av välslutna föryngringar, snabbväxande trädslag, hög virkesvolym i den växande skogen, korta omloppstider och låga kostnader för avverkning. Exempel på åtgärder för att uppnå det intresset är att markbereda mer eller mindre kraftigt, att använda förädlade plantor eller snabbväxande trädslag som contortatall, att skogsmarksgödsla och att bygga ut skogsbilvägnätet.

Renskötseln har bland annat behov av att det finns tillgång på någorlunda stora sammanhängande och relativt opåverkade och ostörda områden med bra betesförhållanden medan det på andra marker kan handla om behov av långsiktig tillgång

på marklavar, skogar med gott om hänglavar eller att skogsbestånd sköts så att de är glesa för att gynna renflyttning eller gynna marklavbetet. Flera av de metoder och åtgärder som är gynnsamma för skogsbruket upplevs av rennäringen som problem eller långsiktiga hot (Eriksson & Moen 2008). Intresse motsättningarna är tydligast på de marker som är särskilt viktiga för rennäringen, t ex sk kärn- eller nyckelområden och på viktiga lavbetesmarker.

### 3.3 Urfolk och internationella åtaganden

Enligt regeringsuppdraget ska samernas ställning som urfolk beaktas, liksom Sveriges internationella åtaganden härvidlag. Med anledning av detta ges här en kort bakgrund i frågan.

Folkrätten är en del av den internationella rätten vilken behandlar förhållandet stater emellan. Den internationella rätten skapas av staterna genom bland annat konventioner, avtal och traktat. Det finns således ingen oberoende rättslig instans som tar fram regelverket. Den internationella rätten baseras också på sedvanerätt vilket är oskrivna regler som anses vara etiskt och moraliskt riktiga. Sedvanerätten är bindande för alla stater.

Inom folkrätten återfinns begreppen mänskliga rättigheter, flyktingrätt och humanitär rätt. Samernas rätt till delaktighet återfinns under de människorättsliga fördragen. När staten ratificerat, skrivit under, en konvention skall dess principer tillämpas i landet.

De konventioner som Sverige har ratificerat är således bindande både för Sverige som stat men också för centrala och lokala myndigheter.

#### 3.3.1 Urfolk

Sveriges riksdag och regering uttalade 1977 i prop. 1976/77:80 att ”Samerna utgör en ursprunglig befolkning i Sverige, som är lika gammal eller äldre än landets majoritetsbefolkning”. Sedan årsskiftet 2010/2011 omnämns samerna som ett folk i grundlagen, vilket ger samerna en särställning i folkrättslig mening.

#### **Definition av urfolk**

Ett urfolk härstammar från folkgrupper som bodde i landet eller i ett geografiskt område, som landet tillhör, vid tiden för erövring eller kolonisation eller fastställande av nuvarande statsgränser och vilka har behållit en del eller alla sina egna sociala, ekonomiska, kulturella och politiska institutioner. Genom sin speciella relation till land och vatten är ett urfolk i behov av andra rättigheter än minoriteterna i övrigt för att utveckla sin identitet och kultur. Folkrättsligt går regelverket för urfolk längre än för övriga minoritetsgrupper i ett land.

Det finns ett flertal konventioner som berör rätten till deltagande bl.a. Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter och ILO 169. Till detta tillkommer ett flertal andra konventioner och deklARATIONER däribland Urfolksdeklarationen som Sverige ratificerat. Frågor som rör samråd, delaktighet och möjlighet till information är två centrala aspekter i ett flertal konventioner om mänskliga rättigheter.

Kommittén för konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter har uttryckt dessa tre krav när de granskat deltagandefrågan och samråd med ursprungsfolk:

- Att det har funnits möjligheter till ett effektivt deltagande. Vilket innebär att lämnade synpunkter har beaktats. Inte bara samråda för samrådets skull.
- Att den traditionella näringen inte blir omintetgjord.
- Att det har varit ett omfattande samrådsförfarande och att det resulterat i ett positivt stöd för åtgärden hos en majoritet av de rådfrågade.

## 4. Tidigare och pågående dialog och samverkan

### 4.1 Samråden – en historisk bakgrund

Samråd mellan skogsbruk och rennäring är i grunden en fråga mellan parterna, d.v.s. mellan skogsmarkens ägare och berörd sameby. Samråden har utövats i över ett halvt sekel och formerna har successivt förändrats över åren. Idag äger samråden rum på distriktsnivå, och sköts till största del mellan samebyarna och skogsbolagen utan större inblandning av Skogsstyrelsen.

Samråden kan delas in i obligatoriska samråd inom åretruntmarkerna enligt 20 § SvL (1979:429) och frivilliga samråd. De senare sker för det FSC-certifierade skogsbrukets del inom ett särskilt utpekat område nedom åretruntmarkerna. En skogsägare som inte omfattas av vare sig reglerna i skogsvårdslagen eller certifieringskriterierna kan frivilligt välja att samråda med en sameby eller renägare. Riksdagen har i sina beslut om förhållandet mellan skogsbruk och rennäring betonat vikten av de lokala samråden.

Sedan det mer rationella trakthyggesbruket på allvar tog fart under 1950-talet tog staten efterhand initiativ till sammankomster och samrådsgrupper för att utveckla förutsättningar för att åstadkomma ett önskvärt samverkansklimat mellan de båda näringarna. Successivt utvecklades utgångspunkter och praktiska modeller på lokal nivå för hur ett förtroendefullt samråd skulle kunna genomföras. Samråd mellan skogsbruk och rennäring ägde från början rum på revirnivå inom Domänverket. Efterhand började även övriga storskogsbruket samråda med renskötseln. Dåvarande Lantbruksstyrelsen och Domänverket var drivkrafter för samrådets utveckling.

De första riktlinjerna för genomförande av samråd gav staten i november 1958 (Hemberg, 2001). Här stod bl. a att samråd skulle ske med lappadministrationen och respektive lappbyar vid skogliga åtgärder som kunde påverka renskötseln, som planläggningar av avverkningar, reproduktionsåtgärder och vägar m.m. Bakom detta beslut låg bl.a. en avslagen yrkan till Kungl. Maj:t från rennärigen om förbud mot kalhyggen.

I oktober 1970 anordnade dåvarande Lantbruksstyrelsen en konferens i Arvidsjaur där representanter från skogsnärigen, samebyarna, forskningen och myndigheter diskuterade inverkan av nya skogsbruksåtgärder på renskötseln. Bakgrunden var de fortsatta problemen för rennärigen med stora arealer kalhyggen tillsammans med efterföljande skogsvårdsåtgärder i form av hyggesbränning, ovissa verkningar av gödning (urea) och kemisk lövbekämpning. Man nämnde även bekymmer med anläggande av skogsbilvägar över lavmarksområden och försvårad förflyttning. Skogsbruket pekade i sin tur ut problem med renar i avverkningstrakterna samt tramp-, gräv-, och fejningsskador i föryngringar, som främst gav sekundära skador i form av svampangrepp (Lantbruksstyrelsen, 1971).

Som en följd av konferensen i Arvidsjaur samt en enkät till Domänverkets revir i norra Sverige, där det framkom att samråden inte var helt tillfredsställande, beslutade Lantbruksstyrelsen 1971 om att tillsätta en arbetsgrupp. Uppgiften var ”att

kartlägga omfattningen av på driften inverkan samband mellan modernt skogsbruk och rennäring samt att verka för samförståndslösningar av hithörande frågor och till ledamöternas huvudmän avge förslag till erforderliga åtgärder”. Arbetsgruppen benämndes *samrådsgruppen skogsbruk – rennäring* och skulle innehålla företrädare för Lantbruksstyrelsen, Skogsstyrelsen, Domänverket, Skogsindustriernas samarbetsutskott, Svenska skogsarbetareförbundet och Svenska Samernas Riksförbund.

Vid en andra konferens i Arvidsjaur 1976 redovisades samrådsgruppens verksamhet de första åren. Den innebar bl. a. en analys av aktuella konfliktsituationer mellan näringarna och i vilka frågor som samråd mellan näringarna bör ske. Man lämnade förslag till åtgärder för att minska konfliktorsakerna och förbättra samråden när det gällde skogsbruksåtgärder som hyggesplöjning, bränning, besprutning, gödsling och skogsbilvägar. För att underlätta samråden upprättas en karta över samebyarnas betesområden och den skogliga förvaltningens områdesindelning.

Samrådsgruppens arbete efter 1976 inriktades främst mot att försöka skapa förutsättningar för ett effektivare samrådsförfarande. För att nå målet listade man fyra nödvändiga förutsättningar:

1. Samrådspart bör ha förståelse för och vara väl informerad om motpartens näringsutövande.
2. Kartmaterialet måste förbättras. Framförallt en bättre dokumentation om rennäringen.
3. Samebyn bör i god tid innan kallelse till samråd få information om planerade skogsbruksåtgärder inom betesområde, dels under kommande säsong, dels under den närmaste planeringsperioden (3-5 år).
4. Parterna bör komma till samrådet med öppet sinne och uppriktig vilja att försöka lösa problem.

Sex år senare, 1982, hölls en tredje samrådskonferens, även den i Arvidsjaur. Temat för konferensen var Rennäringen och skogsbruket – samordnad markanvändning. Även om relationen mellan näringarna hade förbättrats under åren kvarstod många av samexistensproblemen som låg till grund för den första konferensen. Man konstaterade dock att den positiva utvecklingen av relationen mellan näringarna kunde knytas till samrådsgruppens arbete. Vid konferensen redovisade samrådsgruppen en samrådsmodell, den s. k. ”Jokkmokksmodellen”, som hade prövats i Jokkmokks socken under 3 år. Vid konferensen kunde man redovisa så positiva resultat av försöket att man kunde rekommendera tillämpning av samrådsmodellen inom hela renskötselområdet.

Samrådsgruppen tog initiativ till och medverkade när Skogsstyrelsen skulle utarbeta allmänna råd om skogsbrukets hänsynstagande till rennäringen. De utfärdades den 30 mars 1982 och publicerades i SKSFS 1982:2. Det kom att innebära en ny och tydligare roll för Skogsvårdsstyrelserna.



År 1983 upplöstes den samrådsgrupp som verkat under Lantbruksstyrelsens ledning. Istället nybildas och utvidgas den till Centrala samrådsgruppen skogsbruk rennärning med Skogsstyrelsen som huvudman.

## 4.2 Centrala samrådsgruppen skogsbruk – rennärning

Centrala samrådsgruppen är en arena och mötesplats för näringarna och myndigheter (Kajmats 2010). Alla ingående intressenter kan lyfta frågor eller rapportera resultat från eget arbete. Pågående projekt delrapporteras och avslutade projekt rapporterar sina resultat. Samrådsgruppen är också en utmärkt mötesplats för presentation och spridning av forskningsresultat.

Centrala samrådsgruppen består av representanter för Skogsstyrelsen, Statens Jordbruksverk, Sametinget, Svenska Samernas Riksförbund, Renägarförbundet, Koncessionsbyarna, Skogsindustrierna, Sveaskog, Statens Fastighetsverk, Allmänningarna, LRF Skogsägarna och GS-facket (f d Skogs- och Träfacket). Skogsstyrelsen är ordförande och Sametinget sekreterare.

Samrådsgruppen har en rådgivande funktion som riktas dels till de centrala myndigheterna och näringarnas organisationer och dels till de som deltar i de lokala samråden (Meddelande nr 6 2001). Samrådsgruppens huvudsakliga arbetsuppgifter kan sammanfattas i följande punkter:

- Följa upp och utvärdera de lokala samråden.
- Bidra till ökad kunskap om respektive näring.
- Följa tillämpningen av gällande författningar och motsvarande samt vid behov lämna förslag till ändrade bestämmelser.
- Behandla konflikter av principiell och generell karaktär.
- Lämna synpunkter på utredningar, forskningsansökningar etc. samt ärenden av principiell karaktär som underlag för myndigheternas yttranden eller ställningstaganden.
- Lämna synpunkter på användning och omfattning av myndigheternas resurser inom ämnesområdet.
- Verka för att utveckla samråden bl.a. genom att informationstekniken tillvaratas bättre i samrådsarbetet.
- Informera externt om samrådets uppbyggnad och funktion.

Ett område som Centrala samrådsgruppen hittills har arbetat mycket med är ett behov av tydligare samrådsblanketter. Skogsstyrelsen har på uppdrag av Centrala samrådsgruppen arbetat fram en fördjupad samrådsblankett (Hamilton 2003). Det finns synpunkter på att Skogsstyrelsens blankett medför stor administration. Skogsindustrierna liksom Sveaskog har därför tagit fram alternativa samrådsblanketter. Jämfört med Skogsstyrelsens samrådsblankett ryms flera objekt på en sida, vilket underlättar administrationen av samrådshandlingar. Frågan om samrådsblanketternas tydlighet aktualiseras vid arbetet med hänsynsuppföljning. Vid upp-

följningen ska Skogsstyrelsen kunna tyda samrådshandlingarna och sedan i fält kunna följa upp om man har följt vad man kom överens om vid samrådet.

Frågor som just nu är aktuella i centrala samrådsgruppen är bland andra; Projekt renbruksplan och Skogsstyrelsens regeringsuppdrag och försöksverksamhet med hänsynsuppföljning. Skogsbruket önskar få ta del av renbruksplanernas beteslandsindelning inför samråd. Renbruksplanens kommunikationsstrategi presenterades vid gruppens senaste möte. I arbetet med hänsynsuppföljning diskuteras behovet av definitioner på begrepp som ibland dyker upp vid samråd. Till exempel begreppet ”*skonsam markberedning*” behöver en definition som också ska vara uppföljningsbar. Ett annat område som diskuteras är skogsmarksgödsling. Stora arealer som enligt skogsbrukets planunderlag är klassade som friska ristyper där man kan förvänta sig en god skogstillväxt vid skogsgödsling har samtidigt ett inslag av marklavar som gör att dessa marker är viktiga vinterbetesmarker för renskötseln.

### 4.3 Samråd enligt skogsvårdslagen

De tidiga reaktioner och intressekonflikter som föranledde olika samrådsinitiativ och samrådsgrupper kom inte att följas av några anvisningar eller regler för skogsbruket förrän 1982. Då utfärdades Skogsstyrelsens allmänna råd om skogsbrukets hänsynstagande till rennäringen (SKSF 1982:2). Allmänna råd är rekommendationer riktade till den som utövar skogsbruk om hur en författning kan tillämpas. De allmänna råden är inte bindande och är normalt kopplade till bindande föreskrifter till en viss lagtext. I det här fallet var allmänna råden kopplade direkt till 1 § SvL (1979:429) om att man vid skötseln av skog ska ta hänsyn bl a till andra allmänna intressen. Enligt en specialmotivering till lagen avsågs renskötseln vara ett sådant allmänt intresse.

Den skärpning av bestämmelserna om hänsyn till rennäringen som fortfarande gäller infördes i skogsvårdslagstiftningen den 1 juli 1991. Då infördes bl a en separat paragraf (nuvarande 20 §) om obligatoriska samråd inom renskötselns åretruntmarker samt en paragraf om hänsyn till rennäringen (31 § SvL).

Skyldigheten att bereda tillfälle till samråd gäller inom renskötselns åretruntmarker och berör generellt alla skogsägare med innehav större än 500 ha men även skogsägare med mindre innehav om en avverkning överstiger viss angiven storlek eller berör företeelser som är av stor vikt för rennäringen. 1993 års skogspolitik kännetecknas också av avreglering och lättnader, mot att skogsnäringen tar ett större egenansvar för sin verksamhet, ofta kallat ”frihet under ansvar”.

Skogsvårdslagen innehåller även en skrivning om frivilliga samråd i 31 §, den paragraf som anger skogsbrukets hänsyn till rennäringen. Som allmänt råd förordas samråd mellan samebyarna och de större skogsägarna även utanför åretruntmarkerna, och att det bör ske på motsvarande sätt som föreskrivs i den speciella samrådsparagrafen för åretruntmarkerna.

De allmänna råden anger bl. a nödvändigheten av fasta, årliga samråd om planerade skogsbruksåtgärder och att det i första hand bör avse slutavverkningar för en planeringsperiod om 3 eller 5 år och att hela kedjan av efterföljande skogsvårdsåtgärder ska redovisas. Anvisningarna behandlar även åtgärderna slutavverkning, beståndsanläggning, beståndsvård och skogsbilvägar.

#### 4.4 Frivilliga samråd och certifiering

Många skogsägare har frivilligt anslutit sig till någon form av certifiering. Det finns två olika typer av certifiering som kan användas för att certifiera svenskt skogsbruk. Det ena är miljöledningssystem och det andra är nivåstandarder. Båda är marknadsstyrda och markägaren väljer själv om han/hon vill certifiera sitt skogsbruk.

Den miljöcertifiering som har störst betydelse för dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennärning är FSC (Forest Stewardship Council). FSC är en nivåstandard. Idag samråder FSC-anslutna skogsföretag och markägare med rennärningen inom ett betydligt större område än vad SvL kräver.

Skogscertifiering beskrivs mer utförligt i avsnitt 4.10 Certifiering.

#### 4.5 Samrådets betydelse

Ett exempel av flera forskningsstudier som beskriver hur samråden mellan skogsbruk och rennärning fungerar är en FjällMISTRA-rapport ”Samråd mellan rennärning och skogsbruk” (Sandström 2004). Enligt rapporten anser både rennärning och skogsnärning att förbättringar kan göras för att minska konflikterna och skapa en hållbar situation där de båda näringarna kan fortsätta att samexistera. Såväl skogsbolagen som rennärningen anser att samrådets betydelse har ökat över tid. Förutom förändringar i attityder, utökad kunskap och hänsynstagande är certifieringen en viktig orsak till samrådets förändrade betydelse över tid.

I rapporten beskrivs också att nedanstående dokumenterade kriterier är viktiga för bättre samråd:

Kriterier	Beskrivning
Målsättning	Att parterna har en gemensam målsättning för hur skogen bör förvaltas
Kunskap	Att parterna har ömsesidiga och likvärdiga kunskaper om varandras näringar, inklusive att man har förståelse för hur olika åtgärder ekonomiskt påverkar skogsbolag på såväl på kort som lång sikt
Underlag	Att parterna har tillgång till uppdaterat kartmaterial, såväl översiktligt som på detaljnivå, exempelvis verksamhetsplaner, gärna med viss framförhållning (helst 3-5 årsplaner), tillgång till ny teknik – ex. GIS och/eller andra typer av planer och inventeringar som tar hänsyn till all markanvändning inom ett område, samt att man gör fältbesök
Objekt	Att parterna är överens om vad och vilka objekt som man samråder om ex. slutavverkning, markberedning, gödsling, röjning etc.
Nivå	Att parterna som deltar i samråden också har mandat att fatta beslut å skogsbolagets resp. samebyns vägnar
Medlare	Att en medlare deltar i samråden.
Förtroende	Att man har upprättat goda personliga kontakter och att det finns en kontinuitet i kontakterna så att man har möjlighet att bygga upp ett ömsesidigt förtroende mellan parterna
Resultat	Att man lyckas finna en för båda parter acceptabel kompromiss samt att gemensamt fattade beslut efterlevs

Flera av de intervjuade pekar på att certifieringen är en viktig orsak till samrådets förändrade betydelse över tid. De intervjuade företrädarna för skogsbolagen var relativt eniga kring att certifieringen medfört större möjligheter för samebyarna att

påverka skogsbruket. Enligt skogsbolagen har FSC inneburit ett större hänsynstagande och att samrådets betydelse har ökat. Även merparten av de tillfrågade sambyarna ansåg att certifieringen har inneburit en ökad betydelse av samråden.

#### 4.6 Utbildning av varandra

En viktig förutsättning för ett väl fungerande samråd mellan rennäringen och skogsbruket är att de som arbetar inom näringarna har kunskap om varandras yrkesutövande. Båda näringarna använder sig av samma naturresurs d v s skogen, skogsmarken och vad den producerar.

Skogsstyrelsen i samverkan med andra har genomfört ett antal utbildningsinsatser för både skogsbrukets och rennäringens företrädare från slutet av 1980-talet. Den senaste större utbildningsinsatsen skedde 2004, över 200 personer från skogsbruk och rennäring deltog. Det har generellt varit lättare att få skogsfolk till kurserna än folk från rennäringen och det har bl.a. berott på ekonomiska förutsättningar. Kurserna som genomförts har upplevts positivt av både rennäringen och skogsbruket. Organisationsförändringar och personalförändringar inom både skogsbruk och rennäring medför ett ständigt behov av nya utbildningsinsatser.

Bristen på aktuellt utbildningsmaterial är stor. Den senaste och hittills enda är läroboken "Rennäringen –En presentation för skogsfolk" (Gustavsson m.fl. 1989) vars syfte var att informera skogens folk om rennäringen och dess villkor. Den behandlar hur skogsbruket påverkar rennäringen sett från renskötselns synpunkt. Boken har dock många år på nacken och speglar därmed inte längre det aktuella läget.

Efter att boken "Rennäringen –En presentation för skogsfolk" kom så skrevs den omvända skriften av skogsnäringen "Skogsbruk för rennäring". Skriften var tänkt att användas vid utbildningsinsatser och det fanns även en ambition att översätta den till samiska. Den kom aldrig till tryck och har således inte spridits i någon större omfattning

För skogsbruket finns det goda möjligheter att själv söka och hitta information om skogsbruk. Det finns också webbaserade utbildningar. Däremot är det svårt att hitta information om rennäring, renskötsel och skogsbrukets hänsyn till rennäringen på internet. Vid de skogliga utbildningarna ägnas det endast lite tid åt skogsbruk - rennärringsfrågor.

Rennäringslinjen vid Samernas utbildningscentrum i Jokkmokk är en ettårig utbildning på halvfart och vänder sig till dem som vill satsa på eget företag inom rennäring genom att stärka de traditionella kunskaperna och kunskaperna inom modernt småföretagande. Under utbildningen kan man också studera bl. a skogsbruk genom praktiska kurser som t ex röjsåg m.m.

Många renskötsel företag arbetar i dag som skogsvårdsentreprenörer i skogsbruket. Detta är ett utmärkt exempel på en samverkan som är bra på många plan, såsom förståelse och kunskap om varandras näringar men också utveckling av småföretagande i norra Sveriges inland.

## 4.7 Planeringsunderlag

Förbättrade kartor som underlag vid samråd är sedan länge en identifierad åtgärd för förbättrade samråd. Rennäringen behöver beskriva sin markanvändning och behov av mark på ett likvärdigt sätt så som andra näringar under lång tid har beskrivit sin verksamhet, t.ex. genom skogsbruksplaner. När man väl har förbättrade planer och underlag kommer nya frågeställningar. Hur ska vi använda underlagen och hur ska dessa spridas? I projekt Renbruksplan löser man denna fråga genom att ta fram ett strategidokument (Esselin 2012) som ett förslag till hur man kan arbeta med renbruksplanen och RenGIS som underlag vid samråd.

### 4.7.1 iRENMARK

I mitten av 80-talet tillsatte lantbruksstyrelsen en planeringsgrupp. Renplanegruppen hade till uppgift dels att arbeta fram begreppsdefinitioner för att beskriva rennäringens markanvändning, dels att ta fram metoder för att göra det möjligt att peka ut riksintressen för rennäringen. Detta låg till grund för den första omgången av digitalt markanvändningsdata. Äldre kartmaterial digitaliserades och anpassades till de nya begreppsdefinitionerna. De olika länen hade egna digitala databaser men hade till viss del byggt upp sin egen databasstruktur.

Databasen ”Ren70” togs fram av länsstyrelsen i Norrbotten i början av 90-talet och var föregångare till Ren2000. Databasen följde renplanegruppens begrepp och vidareutvecklade dem.

För att kunna utföra sitt uppdrag att förhandla fram nytt konventionsfördrag tog Renbeteskommissionen i slutet av 90-talet fram databasen Ren2000. Denna var en sammanslagning av respektive läns digitala datasammanställning som anpassats till en gemensam begreppsstruktur.

Senare har Sametinget tagit över ansvaret för rennäringens markanvändningsredovisning och byggt vidare på Ren2000. Syftet är att uppnå en databas som bättre redovisar samebyarnas sätt att använda sina betesmarker. Så långt det går är ambitionen att skapa ett enhetligt sätt att redovisa inom hela renskötselområdet. Den nya databasen kallas iRENMARK.

På grund av att data och begrepp är gemensamma finns en naturlig koppling mellan iRENMARK och renbruksplan. Vissa uppgifter som tas fram i renbruksplanerna skulle kunna presenteras i iRENMARK så att det finns möjlighet för markanvändande aktörer att få tillgång till beteslandsindelning för enskild sameby.

I ett tidigt skede, innan projektet med renbruksplaner tog fart, gjorde några samebyar en ansats till beteslandsinventering. Numera sker beteslandsindelning som ett viktigt moment inom ramen för samebyarnas upprättande av renbruksplaner.

### 4.7.2 Renbruksplan

Det pågående projektet Renbruksplan (RBP) är/kan bli det enskilt viktigaste projektet för förbättrade samråd mellan rennäringen och andra näringar. Skogsstyrelsen tillsammans med övriga samarbetspartners Statens Jordbruksverk, Länsstyrelsen Västerbotten, SSR, Samebyarna, inledde arbetet med renbruksplan 1998.

2000 inledde Skogstyrelsen ett pilotprojekt med mål att utveckla metoder och påbörja framtagandet av renbruksplan i Vilhelmina norra och Malå samebyar. Här deltog samebyarnas representanter tillsammans med Skogsvårdsstyrelsen, Lantbruksuniversitetet (SLU), Länsstyrelsen, och Norsk institutt for naturforskning (NINA) i förarbeten, utbildning och fältarbete. Pilotprojekt är avslutat och slutrapporten levererades 2003 (Rapport 2003:5).

Under åren utvecklades rutiner och arbetssätt för upprättande av renbruksplaner. 2004 uppmärksammades arbetet med renbruksplan av regeringen som ett positivt inslag för att förbättra dialogen mellan skogsbruk-rennäring. Det stämde väl överens med det nationella sektorsmålet som syftade till att särskild hänsyn ska tas från skogsbruket till de samebyar som har en beteslandsindelning. Skogstyrelsen fick i uppdrag av regeringen att i samverkan med Sametinget upprätta renbruksplan för ytterligare samebyar under perioden 2005-2010 vilket fick till följd att 26 samebyar nu har en första version av en renbruksplan (Jougda m.fl. 2010).

Regeringen tillsköt fortsatta medel för perioden 2011-2014. Därmed har ytterligare samebyar påbörjat arbetet med att upprätta renbruksplan. Målet är att alla Sveriges 51 samebyar ska ha upprättat en renbruksplan till år 2014. I nuläget har 50 samebyar accepterat att ta fram ett planunderlag för renbruksplan, varav många befinner sig i första genomförandefasen.

Nuvarande RBP-koncept och befintligt RenGIS har några år på nacken och behöver utvecklas. I en förstudie 2009 föreslogs ett treårigt utvecklingsprojekt tillsammans med 4-5 samebyar. När planläggningen för återstående samebyar som saknar RBP är slutförd planeras det nya RBP-konceptet med förbättrad version av RenGIS vara i drift för alla samebyar samtidigt som det gamla systemet fasas ut.

Det övergripande målet med renbruksplan är:

- Förbättra underlaget för operativ renskötsel
- Förbättra underlaget för samrådsdiskussioner med andra markanvändare
- Producera information som kan kombineras med andra markanvändares databaser

Projektet Renbruksplan har syftet att samebyarna skall utföra en beteslandsindelning där man identifierar och lokaliserar olika värdekärnor ur rennäringens perspektiv. Renbruksplan är tänkt att användas i samebyarnas dagliga arbete och vid samråd med skogsbruk och andra exploatörer. Grunden till renbruksplanen är information som lagras i ett geografiskt informationssystem som kallas RenGIS (bild 3). Som stöd till renskötarens lokalkunskap använder man satellitscener och besöker även vissa områden i fält där man dokumenterar och tar bilder. Satellitbilder används vid fjärranalys och förtydning av samebyarnas områden.

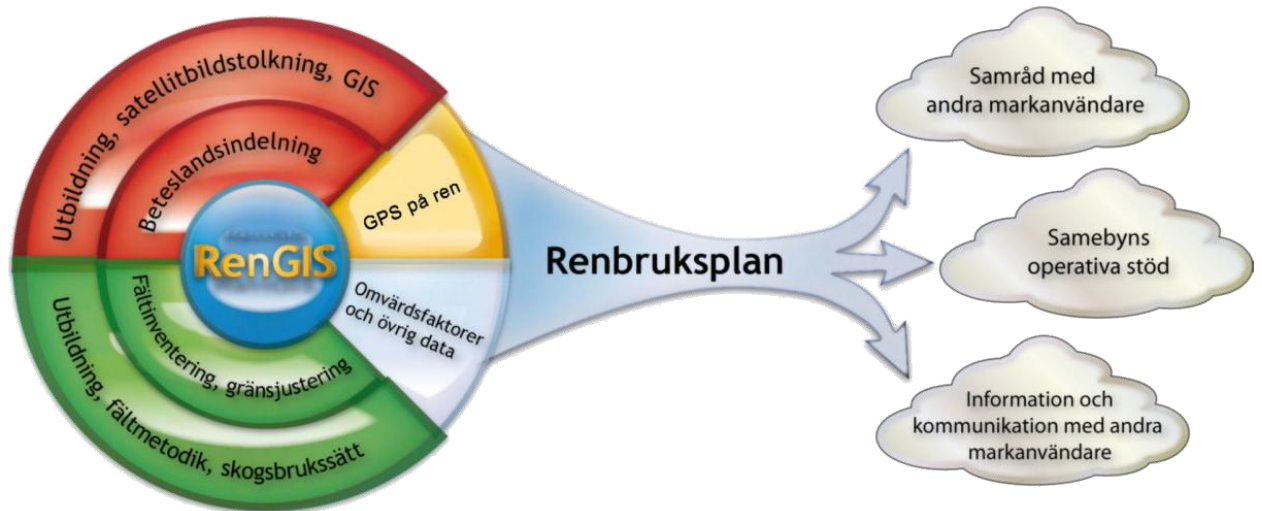


Bild 3. De ingående delarna i RenGIS utgör renbruksplanen vilken senare kan användas vid samråd, operativt arbete och information och kommunikation med andra markanvändare.

Arbetet med att ta fram en renbruksplan består av fyra delar.

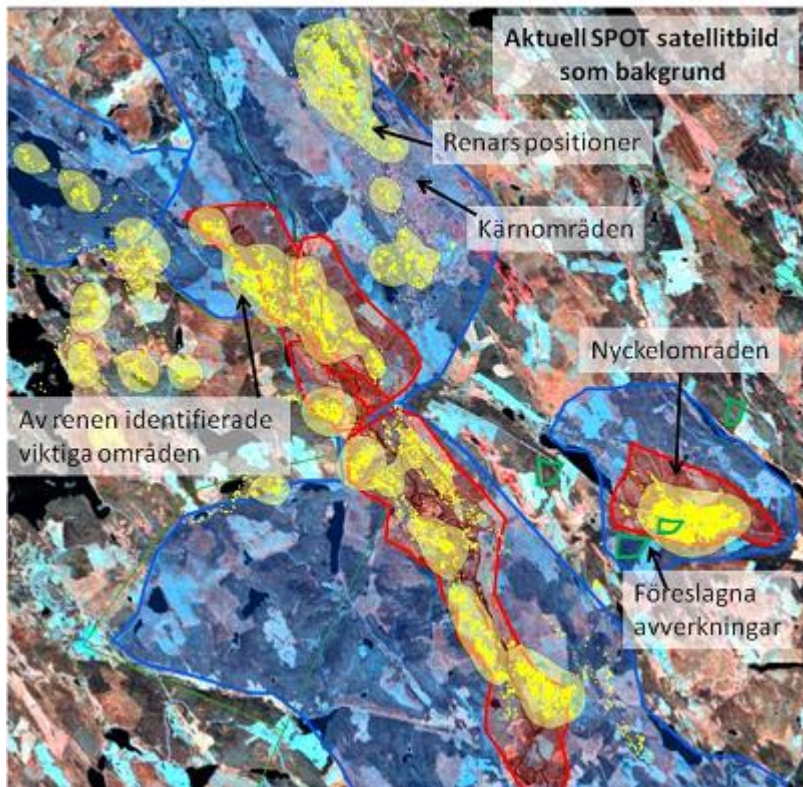
1. Beteslandsindelning (fem olika typer)
2. Fältinventering för att beskriva och verifiera beteslandstyper
3. GPS-halsband på ren för att följa och analysera renars förflyttningar
4. Omvärldsfaktorer som beskrivs och karteras

Ny teknik används för att utveckla arbetet med beteslandsindelning. Bl. a har renar försetts med GPS-sändare. GPS-försedda renars betesval har stärkt värdet av informationen i beteslandsindelningen och har haft en viktig pedagogisk roll när renbruksplaner presenteras. GPS-positioner från renar har spelat en betydande roll i dialogen med andra markanvändare.

I RenGIS har följande analys och visualiseringsverktyg utvecklats:

- Importmöjligheter direkt från halsbandstillverkarens hemsida in till renskötarens RenGIS
- Uppspelningsmöjligheter för renars förflyttningar för användarangivna tidsperioder
- Möjligheter för renskötaren att tillföra specifik information för varje position s.k. RenskötselAktivitetsUppdatering (RAU)
- Möjligheter att göra hemområdesberäkningar s.k. RIVO (av Renar Identifierade Viktiga Områden) med Brownian Bridge metoden

Hemområdesberäkningarna RIVO innebär att man med hjälp av insamlade positioner beräknar var renarna tillbringar mest tid och antagligen trivs bäst. Med dessa data kan man senare göra kartor som visar var renarna tillbringar mest tid. Med denna metod kan renarna själva rita renbruksplanen.



*Bild 4. Renbruksplanens beteslandsindelning med kärn- och nyckelområden (blå respektive röda områden) tillsammans med renars GPS positioner (gula punkter) och genomskinliga gula områden är av Renen Identifierade Viktiga Områden (RIVO). Det är en tydlig överensstämmelse mellan beteslandsindelningen och RIVO och dessa kombinerade tillför viktig information i bemötandet av de föreslagna avverkningarna (syns i grönt) tillsammans med den senaste satellitbilden*

#### 4.8 Fördjupade verksamhetsplaner

Skogsstyrelsen kan i samråd med Länsstyrelsen upprätta fördjupade verksamhetsplaner. Dessa upprättas inom den fjällnära skogen. Lagrummet som gör detta möjligt är 18b § SvL och tillhörande 23 § skogsvårdsförordningen.

Syftet med verksamhetsplanerna är att skapa en dialog och samverkan där alla intressenter får en överblick över vad som kan komma att avverkas och vilka vägar som kommer att byggas i området under den närmaste 10 årsperioden. Verksamhetsplanen gäller för 10 år och väger in alla värden, natur, kultur, rennäring, produktion och turism. Skogsstyrelsen samråder med alla intressenter innan verksamhetsplanen överlämnas till intressenterna.

#### 4.9 Forskning

Det finns mängder med forskningsresultat värda att beskriva närmare och referera till i skogsbruks – rennäringssammanhang. Forskningens viktigaste bidrag består i av klargörande för att bättre förstå processer och funktioner. Forskningen kan också bidra med direkta förslag till förbättringar (Andersson 2005). En hel del forskning har ägnats åt själva samråden för att undersöka de befintliga samrådets funktion, maktfördelning inom samråden samt att analysera förutsättningarna att på olika sätt förbättra samråden (Sandström, m.fl. 2006, Widmark 2009). Information om forskning och resultat har tidigare sammanställts i projektets förstudierapport.



Spännvidden på forskningsresultat med betydelse är stor, resultat som från början har en helt annan inriktning kan sammantaget med annan forskning ge förslag till anpassade skötselmetoder för förbättrad hänsyn till rennäringsen. Exempelvis kan grundforskning om lavar kombinerat med skogsproduktionsforskning, komma fram till skogsskötsel förslag och metoder som är anpassningar av skogsbruket till renskötseln.

MISTRA finansierade mellan åren 2002-2009 forskningsprogrammet Heureka för att utveckla ett datorbaserat hjälpmedel till stöd för skoglig analys och planering på såväl kort som lång sikt. Förutom lönsam virkesproduktion och biobränsle används skogarna av många andra aktörer för rekreation och övrigt näringsliv samtidigt som den biologiska mångfalden ska bevaras. Tillsammans skapar detta en komplex väv med de olika intressenternas visioner för framtidens skogar. Behovet av ett analys- och beslutsstödjande system fanns därmed för att skapa en gemensam bild över skogens helhet, dess dynamik och de sammantagna effekterna av de olika åtgärderna.

Systemet har utvecklats genom att samla kunskap från olika ämnesområden till ett gemensamt system. Kärnan i Heureka är prognosmodeller för trädskiktet vilka sedan kopplats till andra nyttigheter som virkesproduktion, skogsbränsle, biodiversitet, rekreation och skogen som kolsänka.

Planeringsverktyget Heureka är använt vid forskning om vad skogsbrukets hänsyn till rennäringsen kostar vid olika scenarier (Valinger 2011).

Future *Forests* är ett Mistra-program (programtid 2009 –) som bedrivs i samarbete mellan Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå universitet och Skogforsk. Projektets mål och vision är att ta fram kunskap som ökar förståelsen för långsiktiga ekosystemtjänster. Projektet ska också utveckla verktyg som möjliggör vetenskapligt underbyggda beslut vid framtidens förvaltning av skogsmark, en av våra mest värdefulla naturresurser.

Sedan 2004 är Vilhelmina kommun utpekad som en Model Forest och medlem i det internationella Model Forest-nätverket. I Vilhelmina Model Forest, som är en del i ett nätverk av partnerskap och arenor runt om i världen, pågår en forskningsinriktade som även rör frågan om skogsbruk-rennäringsen. Syftet är att uppnå ett långsiktigt uthålligt brukande av landskapet i Vilhelmina kommun, baserat på lokalt samarbete och samverkan.

#### 4.10 Certifiering

Skogscertifiering är en marknadsstyrd oberoende process som inte styrs av svenska eller andra myndigheter. Svenskt skogsbruk är certifierat enligt två nivåstandarder. FSC (Forest Stewardship Council) är den ena och Svenska PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification schemes) är den andra. FSC är en oberoende, internationell medlemsorganisation som ska uppmuntra till ett miljöanpassat, samhällsnyttigt och ekonomiskt livskraftigt bruk av världens skogar. Svenska PEFC är en ekonomisk förening vars ändamål bl. a. är att tillhandahålla medlemmarna tjänster rörande certifiering i det svenska PEFC-systemet. De båda certifieringssystemen kan sägas vara standarder för ett uthålligt och ansvarsfullt skogsbruk. Den koppling som finns mellan certifieringssystemen och det nationella svenska regelverket består primärt i att ett certifierat skogsbruk ska

bedrivs i enlighet med skogsvårdslagen och annan tillämplig lagstiftning, t ex rennäringslagen.

#### **4.10.1 FSC**

Certifiering enligt FSCs bestämmelser innebär att företaget/markägaren bedriver ett miljöanpassat, samhällsnyttigt och ekonomiskt bärkraftigt skogsbruk enligt FSCs ”10 principer och kriterier” och svensk FSC-standard, samt givetvis gällande lagar och förordningar

Svenska FSC är ett så kallat Nationellt Initiativ, NI och en oberoende, ideell förening och fungerar som länken mellan internationella FSC och de som är engagerade i Sverige. Den första svenska skogsbruksstandarden enligt FSC godkändes av internationella FSC år 1998. Arbetet med att revidera standarden började 2000 och resulterade först 2010 i ett godkännande av dess nuvarande form. I och med den nya standarden inrättades bl. a särskilda regler för konfliktlösning.

Systemet med certifiering, som inte enbart är ett åtagande mot miljön utan också gentemot urbefolkningars rätt till kontroll över skogsbruket kom att på en mycket kort tid omfatta mer än 10 miljoner hektar skogsmark. Konkret innebär detta att skogsbrukarna ska följa 20 § i SvL inte bara på åretruntmarkerna utan i hela renskötselområdet. De certifierade skogsbolagen åtar sig därmed att ge samebyarna inflytande över hur de åtgärder som skogsbruket planerar att vidta även utanför åretruntmarkerna.

Skogsbrukarna och rennäringsen har gemensamt arbetat under 2010-2011 med att ta fram potentiella medlare för eventuella uppdrag. Tre medlare har nu tillsatts och administreras av Svenska FSC kansliet. Hur utfallet av dessa medlingsuppdrag blir är det fortfarande för tidigt att säga något om.

De FSC anslutna skogsägare som samråder med rennäringsen har utvecklat olika arbetssätt för kvalitetssäkring och uppföljning. Exempelvis har ett av bolagen, SCA, utarbetat en handlingsplan för att förbättra det interna arbetet med rennäringsfrågorna. Med ett förbättrat arbetssätt vill SCA få bättre grepp på omfattningen av den hänsyn företaget tar till rennäringsen, dokumentera samråden på ett bättre sätt, utveckla beståndsregistret samt fördjupa och förbättra samråden med rennäringsen. För att fördjupa kontakten med rennäringsen och öka förståelsen mellan näringarna inbjuder SCA därför till träffar mellan näringarna för att diskutera konfliktområden

#### **4.10.2 PEFC**

PEFC är en annan certifieringsstandard. Svenska PEFC är en ekonomisk förening vars ändamål bl a är att tillhandahålla medlemmarna tjänster rörande certifiering i det svenska PEFC-systemet. Enligt PEFC är drygt 11 miljoner hektar skogsmark certifierade, fördelat på ett stort antal enskilda markägare. Några av de stora skogsbolagen är certifierade enligt både PEFC och FSC, mer än 3 miljoner hektar är dubbelcertifierade.

Föreningen leds av en styrelse, ett arbetsutskott och en verkställande direktör. PEFC bildades 1999 och är en global fristående paraplyorganisation. De nationella skogsstandarderna bygger på mellanstatliga processer för främjandet av ut-

hålligt skogsbruk. Vid framtagandet av standarderna inbjuds samtliga intressenter i brukandet av skogen att delta. Svenska PEFC bildades år 2000 och den första skogstandarden godkändes av internationella PEFC i juli samma år.

Svensk PEFC skogsstandard omfattar tre delar.

- Skogsbruksstandard
- Social standard
- Miljöstandard som syftar till att utveckla en ekonomiskt uthållig och värdefull skogsproduktion samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljö, sociala och estetiska värden värnas.

Produkter märkta med PEFC logotyp innehåller minst 70 % certifierad träfiberråvara. Märkningen får bara användas av företag som är spårbarhetscertifierade. I Sverige garanteras en effektiv kontroll av PEFC certifierad skog, entreprenörer och företag genom revision av tredjeparts certifierare, godkända av det från PEFC oberoende ackrediteringsorganet Swedac.

Skogsägare som certifierar sitt skogsbruk enligt PEFC:s standard förbinder sig att följa vad standarden föreskriver. Att gällande lagar och regler följs är givetvis ett krav. Se vidare Svenska PEFCs ”Policy för balans mellan Skogsbruk och Rennäring”, SWE 001, bilaga d.

#### **4.11 Gemensamma projekt**

Ett mycket bra sätt för näringarna att bedriva samverkan är genom gemensamma projekt. Ett antal projekt har genomförts under senare år. Privata markägare och rennäring samråder sällan om skogsbruksåtgärder. Därför är det väldigt positivt när man driver projekt tillsammans.

I december 2001 träffades en överenskommelse mellan SSR och LRF Skogsägarna om kontakt och samverkan, syftande till ömsesidig respekt samt till fördjupad och utvecklad relation mellan rennäringen och familjeskogsbruket. Överenskommelsen ledde till det gemensamma projektet, Dialog och samverkan mellan rennäring och familjeskogsbruk, som genomfördes 2002 till 2004. Projektet fick statlig medfinansiering av Jordbruksdepartementet och övriga finansiärer var SSR, Norrbottens Läns skogsägare, Norra Skogsägarna, Norrskog och Mellanskog.

Målsättningen med projektet var att lägga grunden för en lokal, löpande dialog och praktisk samverkan mellan samebyarna och skogsbruksområdena samt mellan enskilda företagare i respektive näring. Projektet skulle också resultera i ett bestående nätverk mellan samebyarna och föreningarnas skogsbruksområden – ett nätverk som skulle befrämja lokalt samarbete mellan enskilda eller grupper av renägare och jord- och skogsbrukare. Samtidigt skulle projektet också stödja och lyfta fram den samverkan som redan existerade och fungerade bra.

Projektet var mycket lyckat. De förhoppningar om resultatet som fanns hos projektägarna infriades: ett nätverk mellan rennäringen och familjeskogsbruket upprättades, och dialogen mellan företagare i näringarna fördes på ett öppet, ansvars-tagande och lyssnande sätt med stort inslag av kunskapsutbyte. De goda praktiska

erfarenheter som fanns på många håll kunde på ett mycket positivt sätt överföras till andra områden där dessa goda erfarenheter saknades.

Mot bakgrund av erfarenheterna av projektet förnyade SSR och LRF Skogsägarna i oktober 2004, följt av maj 2008, överenskommelsen om kontakt och samverkan. En del av överenskommelsen gäller det fortsatta arbetet med en fördjupad dialog och samverkan i enlighet med de intentioner som lades fast i Dialog- och samverkansprojektet. Det är angeläget både för rennäringen och för jord- och skogsbruket att arbeta vidare med frågan.

Exempel på aktiviteter som genomfördes i det tidigare projektet är: skapande av informationsmaterial som användes vid bland annat informationsmöten, utbildningsinsatser för föredragshållare, genomförande av informationsmöten på sameby- och skogsbruksområdesnivå, dialogmöten, lokala samverkansmöten, utveckling av en nätverksdatabas, processmöten omkring lokal samverkan mellan rennäring och familjeskogsbruk. Efter projektets slutförande fanns förväntningar på att i det fortsatta arbetet utveckla nya arbetsformer för frågor som är lämpliga att driva gemensamt. Målet - en starkare renskötsel och skogsnäring i hela renskötselområdet - var ett ofta använt uttryck och det kan, vidgat till att omfatta andra berörda näringar, utgöra ett bra motto för det fortsatta arbetet.

#### **4.11.1 Behov av nytt projekt**

Behovet av att utveckla den vardagliga dialogen kvarstod dock, liksom det faktum att rennäringen och jord- och skogsbruket delar många gemensamma frågor som är viktiga för hela Norrlands utveckling. Den tydliga gemensamma nämnaren i det tidigare projektet var samarbete och samverkan mellan skogsägarföreningarnas och SSR:s medlemmar och representanter. Projektets lyckade resultat föll till stor del tillbaka på att man kunnat träffas och blicka framåt med en gemensam känsla för inriktning och målsättning. För att undvika de störningar och tvister som kan uppstå i vardagen, och för att lära känna varandra, behövs dialog och samverkan.

Dialogen och samverkan fokuserar på att skapa bra förutsättningar för konkreta affärssamarbeten i syfte att utveckla de areella näringarna som är viktiga för den regionala utvecklingen i Norrland. Det finns behov av starkare och fler företagare i glesbygden, vilket även bidrar till att upprätthålla offentlig och kommersiell service.

Förstudien har fokuserat på att kartlägga möjligheter och vilka frågor som är angelägna att jobba med i dialogform. Man har analyserat behov av gemensamma utbildningsinsatser bland jord-, skogs- och rennäringens företagare och gett förslag på hur insatser kan organiseras utifrån de geografiska avstånden. Förstudien avslutas under våren 2013.

Nästa steg är att genomföra ett huvudprojekt vars syfte är att stimulera goda relationer, skapa nätverk kring gemensamma frågor, öka kunskapen och förståelsen för varandras verksamheter och på så sätt få en bättre samverkan kring gemensamma frågor för glesbygden. Insatsen ska stimulera konkreta affärssamarbeten och bidra till ökad lönsamhet i såväl de enskilda företagen som i regionen och i förlängningen få samverkan att leva vidare. Bärande element i projektet är dialog, kompetensutveckling och affärsutveckling.

Projektet bygger på ett samarbete mellan Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Skogsägarföreningarna (SÄF) samt Svenska Samernas Riksförbund (SSR) och ska genomföras i Norrbotten, Västerbotten, Jämtlands län och Norra Dalarna.

#### **4.12 Lapponiaprocessen**

Laponiaprocessen har ingen direkt anknytning till samråden mellan skogsbruk rennäring. Den är ett exempel på en dialog och samverkansprocess där många intressenter med olika intressen i ett område ändå klarar av att komma framåt och hitta gemensamma målsättningar.

Arbetet med att komma överens om på vilket sätt världsarvet Lapponia skulle skötas startade redan 1996 i samband med utnämningen av världsarvet. Ganska snart stod det klart att de olika parterna hade olika åsikter och förhandlingarna avbröts. I slutet av år 2005 tog landshövdingen i Norrbottens län initiativ till att återuppta arbetet med Lapponia igen. Därefter följde ett flertal möten där parterna sakta började enas kring en gemensam hållning i frågan. Resultatet blev en överenskommelse och gemensam skrivelse till regeringen den 30 juni 2006.

December 2006 beslutade regeringen att ge Länsstyrelsen ett regeringsuppdrag att utveckla formerna för förvaltning av Lapponia i samarbete med berörda samebyar, kommuner och Naturvårdsverket. Samma år startade processen kring världsarvet Lapponia i samverkan mellan samebyarnas intresseförening Mijá ednam, Jokkmokk och Gällivare kommuner, Länsstyrelsen Norrbotten och Naturvårdsverket. Målsättningen var att skapa en förvaltningsplan och en ny förvaltningsorganisation för världsarvet.

Den 22 augusti 2011 bildades föreningen Lapponiatjuottjudus/ Lapponiaförvaltningen som ska ansvara för världsarvet Lapponia. Lapponiatjuottjudus tar därmed över skötsel och drift av världsarvet från länsstyrelsen och kommer bl. a att ansvara för skötsel av leder och anläggningar, naturrummet och andra anläggningar för information när de blir klara. En annan viktig uppgift är ha samråd, rådslag och skapa arenor för möten och lärande med medborgare och organisationer.

## 5 Slutsatser och fortsatt arbete för bättre samverkan

Det finns ett fortsatt behov av att stärka samverkan och öka ömsesidigt hänsynstagande mellan skogsbruk och rennäring. Viktiga delar är:

- Respekt och kunskap inom skogsbruk och rennäring för varandras näringar
- Förbättra samråden mellan skogsbruk och rennäring
- Förbättra kunskapen kring skogsbrukets hänsyn till rennäringen.

Under arbetet med regeringsuppdraget har fyra huvudspår utkristalliserats, för att uppnå detta är var och en viktig för att förbättra samråden men ingen av dem kan ensam lösa frågan. De bör därför ses som en helhet för att sammantaget leda till en stärkt samverkan.

För att uppnå de önskade effekterna kommer projektet skogsbruk – rennäring 2015 att arbeta med följande aktiviteter som utvecklas i de avsnitt som anges:

- Utbildning och kompetensutveckling (5.1 och 5.2)
- Skapa lokala arenor och mötesplatser (5.1 och 5.2)
- Förbättrade kart- och planunderlag (5.3)
- Uppföljning av skogsbrukets hänsyn till rennäringen (5.4)

Utbildningar som är bra för samråden är i första hand sådana som syftar till ökad kunskap om varandras näringar. Ökad kunskap om varandra ger en bra grund för respekt och förståelse för varandras problem. Detta beskrivs närmare i avsnitt 5.1.

Under arbetet med förstudien framkom många exempel där man beskriver en mängd varierade mötesformer. Möten där näringarna träffas och diskuterar aktuella problem, till skillnad från samrådstillfällen där det är ganska klart vad man ska prata om. Denna typ av möten beskrivs ofta som positiva.

Inom projektet har frågan kommit upp om att skapa lokala arenor och mötesplatser där skogsbruk och rennäring skulle träffas och till exempel gemensamt kunna följa upp samråd. Idén är bra men har inte fullföljts beroende på oklarheter i rollfördelning och känslan av ägandeskap om myndigheterna är sammankallande. Styrkan i de lokala mötena och initiativen ligger oftast i en gemensam vilja att åstadkomma något.

Projekt som näringarna bedriver tillsammans är andra goda exempel på dialog och samverkan. Vi tror att det är en god idé att stärka dialog och samverkan genom att rennäring och skogsbruk driver projekt tillsammans. Det goda är att man måste vara överens om vad man ska göra. Detta kan leda till att man försöker hitta gemensamma frågor där man har gemensamma intressen. Sådana frågor kan mycket

väl vara att hitta nya affärsmöjligheter, utveckla entreprenörskap och lokala småföretag på i norra Sveriges inland.

Förbättrade kart- och planunderlag har efterfrågats länge. Skogsbruket använder skogsbruksplaner som en naturlig del i sin förvaltning av de fastigheter man förfogar över. Terminologin är enhetlig och lätt att förstå för de flesta med baskunskaper inom skogsbruk. Skogsbruksplanen beskriver i första hand markägarens mål med sitt skogsbruk. Renbruksplanen är på gång att bli renskötselns möjlighet att beskriva sin markanvändning inom samebyns område. Projektet är i full gång med att producera planer. Fortfarande återstår en hel del arbete och problem att lösa innan alla samebyar har en första version av sin renbruksplan och att omvärlden får ta del av planen. En av de viktigaste frågorna att lösa är hur den långsiktiga förvaltningen av arbetet med renbruksplanerna ska finansieras och organiseras. Kommunikationsstrategin som har tagits fram är ett förslag för hur Sveriges samebyar *kan* använda renbruksplan med RenGIS inför, under och efter samråd med andra markanvändare. Detta beskrivs närmare i kapitel 5.3.

## 5.1 Utbildning och kompetensutveckling

Vid samråd mellan näringarna är det mycket viktigt att personerna som samråder är kunniga i den andra näringens villkor och förutsättningar. Kunskap om den andres näring öppnar möjligheter för att lättare hitta konstruktiva förslag till lösning.

Arbetet under 2013 och 2014 kommer bland annat att ägnas åt arbete med LBP-projektet kompetensutveckling skogsbruk – rennärning. En viktig del av arbetet blir det nya utbildningsmaterialet som håller på att tas fram. Näringarna tar nu ansvaret för att gemensamt driva utbildningarna av varandra och Skogsstyrelsen kommer att stödja detta samarbete.

Utbildningarna kommer att bygga på konceptet respekt och förståelse för varandras näringar. Skogsbrukare lär sig mer om renskötsel och renskötare lär sig mer om skogsbruk.

Tanken är att en internetbaserad utbildning ska ge en teoretisk grund, så att mer tid kan ägnas åt utomhusaktiviteter vid kurstillfället. Den internetbaserade utbildningen ska också vara möjlig för väldigt många att genomgå även om man inte deltar vid senare utbildningsträffar. Vid utbildningsträffarna ska man få en möjlighet till ökad kunskap och förståelse för den andres näring. Fältkurserna kommer att hållas på flera platser i landet. Näringarna kommer också att arbeta tillsammans före, under och efter utbildningarna. Fältkurserna kommer att bli en lokal mötesplats och arena för dialog och samverkan. Kompetensutvecklingen ska ske genom dialog och samverkan.

## 5.2 Informations- och kunskapsspridning

I det fortsatta arbetet blir det också viktigt att samla och sprida information. Det gäller både ny och gammal kunskap. Denna information kan spridas på många sätt. Skogsstyrelsen kommer att jobba med fysiska träffar, tryckt material och skogsstyrelsens hemsida, [www.skogsstyrelsen.se](http://www.skogsstyrelsen.se) eller Sametingets hemsida [www.sametinget.se](http://www.sametinget.se). Informationen på skogsstyrelsens hemsida om skogsbruk –

rennäringens frågor ska samlas, det ska bli lättare att hitta information om: hänsyn och uppföljning av hänsyn, Centrala Samrådsgruppen, projekt och rapporter.

Ny kunskap kan bland annat komma fram vid arbete med hänsynsuppföljning, i Centrala samrådsgruppen, från näringarnas LBP kompetensutvecklings projekt eller ny forskning.

### 5.3 Utveckla samråden, kommunikationsstrategi RBP

Samråd mellan skogsbruk och rennäring är både lagstadgade och inskrivna i avtal inom ramen för FSC och PEFC. Det är svårt att i någon precisare mening definiera vad ett samråd egentligen är, vilket faller tillbaka på den något otydliga formuleringen ”berörd sameby ska beredas tillfälle till samråd” i 20 § SvL. Klart är i alla fall att samråd inte är en regelrätt förhandling även om det finns förhandlingslika drag i många av de samråd som genomförs mellan skogsbruk och rennäring idag. Målet med ett samråd kan ändå sägas vara att åstadkomma en konstruktiv lösning av en intressekonflikt, det vill säga en lösning där hänsynen till renskötseln blir tillräckligt stor för att en fortsatt rationell renskötsel ska vara möjlig samtidigt som hänsynen till rennärningen inte hindrar ett rationellt skogsbruk.

Bättre underlagsmaterial för samråden genom till exempel kartor och planverktyg är någonting som länge har efterfrågats. Många projekt har genomförts med syfte att utveckla planeringsverktyg och samrådsmodeller.

Samebyarna har framfört önskemål om en kommunikationsstrategi för att underlätta presentation och argumentation, samt kunna tydliggöra sin RBP vid samråd med andra markanvändare (Wennström & Vestman 2012). Med Skogsstyrelsen som projektledare har en kommunikationsstrategi för renbruksplanen utformats, ”Kommunikationsstrategi för Renbrukplaner” (Rapport 1-2012). Strategin ska ses som ett strukturerat förslag för samebyarna att användas vid kommunikation med andra aktörer som påverkar rennärningen.

Kommunikationsstrategin är ett förslag för hur Sveriges samebyar *kan* använda renbruksplan med RenGIS inför, under och efter samråd med andra markanvändare. Strategin består av följande fem strategier samt en kommunikationsplan:

- Tvåstegsmodell för samråd mellan skogsbruk och rennäring
- Prioriterade målgrupper
- Timing (före, under och efter samråd)
- Effektiva och samverkande kommunikationskanaler
- Utveckling genom uppföljning och utvärdering

En central del i kommunikationsstrategin handlar om att lyfta fram landskapsperspektivet. Tvåstegsmodellen för samrådet innebär ett arbetssätt där man dels tittar framåt i tiden med ett landskapsperspektiv. Hur kommer den samlade mängden avverkningar, 3-5 år framåt eller ännu längre tid, att påverka renskötseln i ett



landskap? Tvåstegsmodellen innefattar också samråd om de årliga avverkningarna på vanligt vis.

Ett landskap definieras som både av mentala landskap som återfinns hos olika individer och grupper, och det fysiska landskapet med sina naturliga förutsättningar. Det är ännu inte helt klart hur ett landskap i ett renskötselperspektiv ska definieras, mycket tyder dock på att en betestrakt kan vara detsamma som ett landskap. I detta sammanhang är det intressant att notera hur en betestrakt definieras i Skogsstyrelsens manual för beteslandsindelning:

*”Betestrakter utgör delar av samebyns hela betesområde där renarna hålls en viss årstid. Betestrakterna kan variera i storlek beroende på säsong och kan överlappa varandra. Oftast sker någon form av bevakning runt området. Betestrakter utgör kringland runt kärnområden. Avgränsning av betestrakter sker bl. a. utifrån följande kriterier:*

- *Gräns mot sameby eller vinterbetesgrupp.*
- *Naturliga gränser som vägar, järnvägar, vattendrag m m.*
- *Områden där renarna normalt befinner sig.”*

Kommunikationsstrategin är skriven för samråd där man använder renbruksplan mellan skogsbruk och renskötsel, men ska i stora delar kunna användas för alla markanvändningsfrågor som berör rennäringen (vindbruk, gruvnäring, kommunala planer, turism, etc.).

## 5.4 Uppföljning av hänsyn och samråd

Förslaget till metoder för uppföljning som ”hänsynsprojektet” tidigare har slutredovisat, bygger i huvudsak på följande tre delar som kompletterar varandra.

- Objektvis uppföljning av hänsyn vid avverkning och beståndsanläggning genom att specifika uppgifter om hänsyn till rennäringen samlas in vid hänsynsuppföljning.
- Regelbundet återkommande enkät för att följa upp hur samrådsprocessen fungerar och hur parterna inom skogsbruk och rennäringen upplever samråden.
- Regelbundet återkommande enkät för redovisning av skogsbrukets hänsyn till rennäringen. Här redovisas vilka anpassningar skogsbruket gör till följd av samråden, och även andra åtgärder som vidtas av hänsyn till rennäringen.

### 5.4.1 Försöksverksamhet 2012 - 2015

Den modell som Skogsstyrelsen använder för att följa upp miljöhänsyn och återväxtresultat i skogsbruket håller på att omorganiseras. Tidigare har inventeringen gått under samlingsnamnet Polytax, men kommer framgent att kallas uppföljning av miljöhänsyn vid slutavverkning respektive uppföljning av återväxt. Uppföljning av hänsyn till rennäringen görs som ett tillägg vid ordinarie inventering. Med

ett antal ytterligare variabler speciella för rennäringshänsyn, följs den del av hänsynen som tas till rennäringen upp.

De uppföljningsmetoder som nu börjar användas bör ändå ses som preliminära och ett utvecklingsarbete fortsätter. Försöksverksamheten som nu har påbörjats beräknas fortgå fram till år 2015, för att sedan integreras i det nya hänsynsuppföljningssystemet.

Uppföljningen med riktade enkäter till rennäringen och skogsbruket inom renskötselområdet har bara genomförts i mindre skala ännu.

Under försöksperioden kommer inga resultat att publiceras som del av den officiella statistiken. Syftet är istället att nyttja uppföljningen som en del av en grundläggande utvecklings- och lärprocess. Resultaten av försöksverksamheten kommer att redovisas efter försöksperiodens slut.

Det finns i nuläget inget krav enligt skogsvårdslagen att skogsmarkens ägare ska bifoga ett justerat protokoll till anmälan om avverkning eller ansökan om tillstånd inom åretruntmarkerna. Det är angeläget att Skogsstyrelsen, när samråd genomförs och justerat protokoll upprättats, får tillgång till detta. Protokollet bifogas i så fall till den anmälan eller ansökan om tillstånd som lämnas till Skogsstyrelsen, helst inom hela renskötselområdet. Det skulle i hög grad underlätta och förbättra handläggningen av berörda avverkningsobjekt. Dessutom finns då också möjlighet för Skogsstyrelsen att bättre utvärdera och följa upp den hänsyn som skogsmarkens ägare har avsett att ta till rennäringen.

Uppföljningen av hänsynen till rennäringen och samråden bedöms komma att ge viktiga underlag för Centrala samrådsgruppens arbete. Så här långt har det i många delar saknats statistik och andra systematiskt insamlade underlag om hänsynen till rennäringen och samråden.

Genom de planerade uppföljningarna av hänsynen bedöms samrådsgruppen komma att få ett objektivt underlag för ett fortsatt arbete som kan beskrivas som en utvecklings- och lärprocess. Med utgångspunkt från uppföljningen av hänsynen kan:

- en ökad samsyn uppnås om vilken hänsyn som tas, eller inte tas
- utvecklingsområden identifieras och prioriteras,
- behov av insatser för att bedriva utvecklingsarbetet diskuteras, liksom roll, ansvar och uppgifter för de olika parterna,
- förändringar i hänsynen redovisas som en återkoppling. Här finns dock en fördröjning p.g.a. att det dröjer flera år innan eventuella förändringar kan avläsas.

Uppföljningen av hur samråden genomförs och hur de upplevs kan också nyttjas som underlag för:

- att skapa en samsyn om genomförandet av samråden

- utvecklingsområden identifieras och prioriteras
- behov av insatser för att bedriva utvecklingsarbetet diskuteras, liksom roll, ansvar och uppgifter för de olika parterna.

En viktig del i ett fortsatt utvecklingsarbete är att öka kunskapen om, få ökad insikt i och respekt för varandras näringar. Generellt sett finns behov av fortsatt utbildning av såväl företrädare för skogsbruk som rennäring om hur samverkan och hänsyn kan utvecklas.

### **5.5 Finansiering av insatser för bättre samverkan**

Under arbetet har vi konstaterat att gemensamma projekt som näringarna driver tillsammans är mycket bra samverkan. En viktig förutsättning är att näringarna är med på samma villkor. Generellt sett är rennäringen ekonomiskt svagare och har svårare att få fram resurser för genomförande av projekt. Om gemensamma projekt ska kunna bli verklighet krävs det därför att det finns möjlighet att finansiera omkostnader för genomförande såsom resor, logi och konsultinsatser. Detta kan exempelvis ske genom fonder med syfte och målgrupp som möjliggör ansökningar om samverkan mellan skogsbruk och rennäring. Landsbygdsprogrammet har skapat vissa sådana möjligheter hittills, och det är viktigt att beakta detta vid arbetet med kommande programperiod.

## Litteratur/källförteckning

- Andersson, E. 2005. Forskningsseminarium skogsbruk – rennäring 11-12 augusti Skogsstyrelsens Rapport nr 17 2005.
- Anon. 2011. Uppföljning av hänsyn till rennäringen. Meddelande från Skogsstyrelsen nr 5 2011.
- Anon., 2012. Skogsvårdslagstiftningen. Skogsstyrelsens förlag.
- Anon., Prop. 1990/91:3. Om skogsbruket i fjällnära skogar. Norstedts Tryckeri.
- Berggren, L. och Lindberget, M. 2012. Förstudierapport dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring. Skogsstyrelsens rapport nr 8 2012.
- Eriksson, Å. & Moen, J. 2008. Effekter av skogsbruk på rennäring – en litteraturstudie. Rapport 18: 2008 Skogsstyrelsen. ISSN 1100-0295.
- Esselin, A. 2012. Kommunikationsstrategi för renbruksplan. Skogsstyrelsens rapport nr 1 2012.
- Geijer, U. 2003. Renskötselrätt. Sámiid Riikkasearvi/SSR, Forskningsförmedlingen.
- Gustafsson, K., Persson, E & Eriksson, I. 1989. Rennäringen -En presentation för skogsfolk. Skogsstyrelsen Jönköping, ISBN: 81-85748-77-3
- Hamilton A, (2003). examensarbete, Effektivare samråd mellan rennäring och skogsbruk – förbättrad dialog via ett utvecklat samrådsförfarande. Rapport 3:2003. Skogsstyrelsen. ISSN 1100-0295.
- Hemberg, Leif. 2001. Skogsbruk och rennäring Skogsvårdsstyrelsen Västerbotten, Rapport 8M 200, ISSN 1100-0285, Skogsstyrelsens förlag, Jönköping
- Jougda, L. Näsholm, B. Sandström, P och Sjöström, Å. 2010. Upprättade renbruksplaner 2005 – 2010. Skogsstyrelsens rapport nr 6 2010.
- Kajmats, G. Kort rapport 2010. Utvärdering av samrådsgruppen skogsbruk – rennäring. Skogsstyrelsen
- Rapport 5 – 2003 Skogsstyrelsen. Projekt Renbruksplan 2000 – 2002 Slutrapport.
- Sandström, C. (2004) Samråd mellan rennäring och skogsbruk - ett exempel på samförvaltning av gemensamma resurser? FjällMistrarapport nr 8
- Sandström, C., Widmark, C., Moen, Jon., Danell, Ö. & Esselin, A. (2006) Skogen som gemensam resurs – vägledning för effektivare samråd mellan ren- och skogsnäring. FjällMistrarapport. Rapport nr 23. ISSN 1652-3822
- Skogsbruk, jordbruk och rennäring – i samverkan för Norrland, Policy för LRF och Skogsägarföreningarna
- Slutrapport för projektet: ”Dialog och samverkan mellan rennäring och familjeskogsbruk” 2003-11-04 samt 2004-03-01
- Statusrapport 2009. Renbruksplaner – ett planeringsverktyg för samebyar.
- Thun, Anna-Karin 2005. Klassning av renbete med hjälp av ståndortsboniteringens vegetationstypsindelning. Skogsstyrelsens rapport nr 18 2005.

- Utvärdering av samråden 1998. Skogsbruk - rennärning. Meddelande 6 – 2001  
Skogsstyrelsen. ISSN 1100-0295
- Valinger, E. 2011. Underlättar dialog mellan skogsbruk och renskötsel. Miljötrend-  
er från SLU. SLU Miljödata. 3, 2011.
- Wennström, R och Vestman, H. 2012. Kommunikationsstrategi för renbruksplan  
– Är det en fungerande modell för samebyarna vid samråd? Skogsstyrelsens  
rapport nr 8 2012.
- Widmark, C. (2009) Rennärning och skogsbruk i samråd Management of Multiple-  
Use Commons – Focusing on Land Use for Forestry and Reindeer Husban-  
dry in Northern Sweden.
- Widmark, C. (2009) Rennärning och skogsbruk i samråd. FAKTA SKOG, rön från  
Sveriges Lantbruksuniversitet. Nr 6
- Widmark, C., 2009. Rennärning och skogsbruk i samråd- hur kan förbättringar  
komma till stånd? Fakta Skog. Nr 6. Rön från Sveriges Lantbruksuniversi-  
tet.

## Av Skogsstyrelsen publicerade Rapporter:

- 1988:1 Mallar för ståndortsbonitering; Lathund för 18 län i södra Sverige
- 1991:1 Tätortsnära skogsbruk
- 1992:3 Aktiva Natur- och Kulturvårdande åtgärder i skogsbruket
- 1993:7 Betespräglad äldre bondeskog – från naturvårdssynpunkt
- 1994:5 Historiska kartor - underlag för natur- och kulturmiljövård i skogen
- 1995:1 Planering av skogsbrukets hänsyn till vatten i ett avrinningsområde i Gävleborg
- 1995:2 SUMPSKOG – ekologi och skötsel
- 1996:1 Women in Forestry – What is their situation?
- 1996:2 Skogens kvinnor – Hur är läget?
- 1997:2 Naturvårdsutbildning (20 poäng) Hur gick det?
- 1997:5 Miljeu96 Rådgivning, Rapport från utvärdering av miljeurådgivningen
- 1997:6 Effekter av skogsbränsleuttag och askåterföring – en litteraturstudie
- 1997:7 Målgruppsanalys
- 1997:8 Effekter av tungmetallnedfall på skogslevande landsnäckor (with English Summary: The impact on forest land snails by atmospheric deposition of heavy metals)
- 1997:9 GIS-metodik för kartläggning av markförsurning – En pilotstudie i Jönköpings län
- 1998:1 Miljökonsekvensbeskrivning (MKB) av skogsbränsleuttag, asktillförsel och övrig näringskompensation
- 1998:3 Dalaskog - Pilotprojekt i landskapsanalys
- 1998:4 Användning av satellitdata – hitta avverkad skog och uppskatta lövröjningsbehov
- 1998:5 Baskatjoner och aciditet i svensk skogsmark - tillstånd och förändringar
- 1998:6 Övervakning av biologisk mångfald i det brukade skogslandskapet. With a summary in English: Monitoring of biodiversity in managed forests.
- 1998:7 Marksvampar i kalkbarrskogar och skogsbeten i Gotländska nyckelbiotoper
- 1999:1 Miljökonsekvensbeskrivning av Skogsstyrelsens förslag till åtgärdsprogram för kalkning och vitalisering
- 1999:2 Internationella konventioner och andra instrument som behandlar internationella skogsfrågor
- 2000:1 Samordnade åtgärder mot försurning av mark och vatten - Underlagsdokument till Nationell plan för kalkning av sjöar och vattendrag
- 2000:4 Skogsbruket i den lokala ekonomin
- 2000:5 Aska från biobränsle
- 2000:6 Skogsskadeinventering av bok och ek i Sydsverige 1999
- 2001:1 Landmolluskfaunans ekologi i sump- och myrskogar i mellersta Norrland, med jämförelser beträffande förhållandena i södra Sverige
- 2001:2 Arealförluster från skogliga avrinningsområden i Västra Götaland
- 2001:3 The proposals for action submitted by the Intergovernmental Panel on Forests (IPF) and the Intergovernmental Forum on Forests (IFF) - in the Swedish context
- 2001:4 Resultat från Skogsstyrelsens ekenkät 2000
- 2001:5 Effekter av kalkning i utströmningsområden med kalkkross 0 - 3 mm
- 2001:6 Biobränslen i Söderhamn
- 2001:7 Entreprenörer i skogsbruket 1993-1998
- 2001:8A Skogspolitisk historia
- 2001:8B Skogspolitiken idag - en beskrivning av den politik och övriga faktorer som påverkar skogen och skogsbruket
- 2001:8C Gröna planer
- 2001:8D Föryngring av skog
- 2001:8E Fornlämningar och kulturmiljöer i skogsmark
- 2001:8G Framtidens skog
- 2001:8H De skogliga aktörerna och skogspolitiken
- 2001:8I Skogsbilvägar
- 2001:8J Skogen sociala värden
- 2001:8K Arbetsmarknadspolitiska åtgärder i skogen
- 2001:8L Skogsvårdsorganisationens uppdragsverksamhet
- 2001:8M Skogsbruk och rennäring
- 2001:8O Skador på skog
- 2001:9 Projekterfarenheter av landskapsanalys i lokal samverkan – (LIFE 96 ENV S 367) Uthålligt skogsbruk byggt på landskapsanalys i lokal samverkan
- 2001:11A Strategier för åtgärder mot markförsurning
- 2001:11B Markförsurningsprocesser
- 2001:11C Effekter på biologisk mångfald av markförsurning och motåtgärder
- 2001:11D Urvalskriterier för bedömning av markförsurning
- 2001:11E Effekter på kvävedynamiken av markförsurning och motåtgärder
- 2001:11F Effekter på skogsproduktion av markförsurning och motåtgärder
- 2001:11G Effekter på tungmetallers och cesiums rörlighet av markförsurning och motåtgärder
- 2002:1 Ekskador i Europa
- 2002:2 Gröna Huset, slutrapport
- 2002:3 Project experiences of landscape analysis with local participation – (LIFE 96 ENV S 367) Local participation in sustainable forest management based on landscape analysis
- 2002:4 Landskapsekologisk planering i Söderhamns kommun
- 2002:5 Miljöriktig vedeldning - Ett informationsprojekt i Söderhamn

- 2002:6 White backed woodpecker landscapes and new nature reserves
- 2002:7 ÄBIN Satellit
- 2002:8 Demonstration of Methods to monitor Sustainable Forestry, Final report Sweden
- 2002:9 Inventering av frötaäktssbestånd av stjäkkek, bergkek och rödek under 2001 - Ekdöd, skötsel och naturvård
- 2002:10 A comparison between National Forest Programmes of some EU-member states
- 2002:11 Satellitbildsbaserade skattningar av skogliga variabler
- 2002:12 Skog & Miljö - Miljöbeskrivning av skogsmarken i Söderhamns kommun
- 2003:1 Övervakning av biologisk mångfald i skogen - En jämförelse av två metoder
- 2003:2 Fågelfaunan i olika skogsmiljöer - en studie på beståndsnivå
- 2003:3 Effektivare samråd mellan rennärning och skogsbruk -förbättrad dialog via ett utvecklat samrådsförfarande
- 2003:4 Projekt Nissadalen - En integrerad strategi för kalkning och askspridning i hela avrinningsområden
- 2003:5 Projekt Renbruksplan 2000-2002 Slutrapport, - ett planeringsverktyg för samebyarna
- 2003:6 Att mäta skogens biologiska mångfald - möjligheter och hinder för att följa upp skogspolitikens miljömål i Sverige
- 2003:7 Vilka botaniska naturvärden finns vid torplämningar i norra Uppland?
- 2003:8 Kalkgranskogar i Sverige och Norge - förslag till växtsociologisk klassificering
- 2003:9 Skogsägare på distans - Utvärdering av SVO:s riktade insatser för utbor
- 2003:10 The EU enlargement in 2004: analysis of the forestry situation and perspectives in relation to the present EU and Sweden
- 2004:1 Effektoppföljning skogsmarkskalkning tillväxt och trädvitalitet, 1990-2002
- 2004:2 Skogliga konsekvensanalyser 2003 - SKA 03
- 2004:3 Natur- och kulturinventeringen i Kronobergs län 1996 - 2001
- 2004:4 Naturlig förnygring av tall
- 2004:5 How Sweden meets the IPF requirements on nfp
- 2004:6 Synthesis of the model forest concept and its application to Vilhelmina model forest and Barents model forest network
- 2004:7 Vedlevande arters krav på substrat - sammanställning och analys av 3.600 arter
- 2004:8 EU-utvidgningen och skogsindustrin - En analys av skogsindustrins betydelse för de nya medlemsländernas ekonomier
- 2004:10 Om virkesförrådets utveckling och dess påverkan på skogsbrukets lönsamhet under perioden 1980-2002
- 2004:11 Naturskydd och skogligt genbevarande
- 2004:12 När vi skogspolitikens mångfaldsmål på artnivå? - Åtgärdsförslag för uppföljning och metodutveckling
- 2005:1 Access to the forests for disabled people
- 2005:2 Tillgång till naturen för människor med funktionshinder
- 2005:3 Besökarstudier i naturområden - en handbok
- 2005:4 Visitor studies in nature areas - a manual
- 2005:5 Skogshistoria år från år 1177-2005
- 2005:6 Vägar till ett effektivare samarbete i den privata tätortsnära skogen
- 2005:7 Planering för rekreation - Grön skogsbruksplan i privatägd tätortsnära skog
- 2005:8a-8c Report from Proceedings of ForestSAT 2005 in Borås May 31 - June 3
- 2005:9 Sammanställning av stormskador på skog i Sverige under de senaste 210 åren
- 2005:10 Frivilliga avsättningar - en del i Miljökvalitetsmålet Levande skogar
- 2005:11 Skogliga sektorsmål - förutsättningar och bakgrundsmaterial
- 2005:12 Målbilder för det skogliga sektorsmålet - hur går det med bevarandet av biologisk mångfald?
- 2005:13 Ekonomiska konsekvenser av de skogliga sektorsmålen
- 2005:14 Tio skogsägares erfarenheter av stormen
- 2005:15 Uppföljning av skador på fornlämningar och övriga kulturlämningar i skog
- 2005:16 Mykorrhizasvampar i örtrika granskogar - en metodstudie för att hitta värdefulla miljöer
- 2005:17 Forskningsseminarium skogsbruk - rennärning 11-12 augusti 2004
- 2005:18 Klassning av renbete med hjälp av ståndortsboniteringens vegetationstypsindelning
- 2005:19 Jämförelse av produktionspotential mellan tall, gran och björk på samma ståndort
- 2006:1 Kalkning och askspridning på skogsmark - redovisning av arealer som ingått i Skogsstyrelsens försöksverksamhet 1989-2003
- 2006:2 Satellitbildsanalys av skogsbilvägar över våtmarker
- 2006:3 Myllrande Våtmarker - Förslag till nationell uppföljning av delmålet om byggande av skogsbilvägar över värdefulla våtmarker
- 2006:4 Granbarkborren - en scenarioanalys för 2006-2009
- 2006:5 Överensstämmelse anmält och verkligt GROT-uttag?
- 2006:6 Klimathotet och skogens biologiska mångfald
- 2006:7 Arenor för hållbart brukande av landskapets alla värden - begreppet Model Forest som ett exempel
- 2006:8 Analys av riskfaktorer efter stormen Gudrun
- 2006:9 Stormskadad skog - förnygring, skador och skötsel
- 2006:10 Miljökonsekvenser för vattenkvalitet, Underlagsrapport inom projektet Stormanalys
- 2006:11 Miljökonsekvenser för biologisk mångfald - Underlagsrapport inom projekt Stormanalys
- 2006:12 Ekonomiska och sociala konsekvenser i skogsbruket av stormen Gudrun
- 2006:13 Hur drabbades enskilda skogsägare av stormen Gudrun - Resultat av en enkätundersökning
- 2006:14 Riskhantering i skogsbruket
- 2006:15 Granbarkborrens utnyttjande av vindfällan under första sommaren efter stormen Gudrun - (The spruce bark beetle in wind-felled trees in the first summer following the storm Gudrun)

- 2006:16 Skogliga sektorsmål i ett internationellt sammanhang
- 2006:17 Skogen och ekosystemansatsen i Sverige
- 2006:18 Strategi för hantering av skogliga naturvärden i Norrtälje kommun ("Norrtäljeprojektet")
- 2006:19 Kantzonens ekologiska roll i skogliga vattendrag - en litteraturoversikt
- 2006:20 Ägoslag i skogen - Förslag till indelning, begrepp och definitioner för skogsrelaterade ägoslag
- 2006:21 Regional produktionsanalys - Konsekvenser av olika miljöambitioner i länen Dalarna och Gävleborg
- 2006:22 Regional skoglig Produktionsanalys - Konsekvenser av olika skötselregimer
- 2006:23 Biomassaflöden i svensk skogsnäring 2004
- 2006:24 Trädbränslestatistik i Sverige - en förstudie
- 2006:25 Tillväxtstudie på Skogsstyrelsens obsytor
- 2006:26 Regional produktionsanalys - Uppskattning av tillgängligt trädbränsle i Dalarnas och Gävleborgs län
- 2006:27 Referenshägn som ett verktyg i vilt- och skogsförvaltning
- 2007:1 Utvärdering av ÅBIN
- 2007:2 Trädslagets betydelse för markens syra-basstatus - resultat från Ståndortskarteringen
- 2007:3 Älg- och rådjursstammarnas kostnader och värden
- 2007:4 Virkesbalanser för år 2004
- 2007:5 Life Forests for water - summary from the final seminar in Lycksele 22-24 August 2006
- 2007:6 Renskadorna i plant- och ungskog - en litteraturoversikt och analys av en taxeringsmetod
- 2007:7 Övervakning och klassificering av skogsvattendrag i enlighet med EU:s ramdirektiv för vatten - exempel från Emån och Öreälven
- 2007:8 Svenskt skogsbruk möter klimatförändringar
- 2007:9 Uppföljning av skador på fornlämningar i skogsmark
- 2007:10 Utgör kvävegödsling av skog en risk för Östersjön? Slutsatser från ett seminarium anordnat av Baltic Sea 2020 i samarbete med Skogsstyrelsen
- 2008:1 Arenas for Sustainable Use of All Values in the Landscape - the Model Forest concept as an example
- 2008:2 Samhällsekonomisk konsekvensanalys av skogsmarks- och ytvattenkalkning
- 2008:3 Mercury Loading from forest to surface waters: The effects of forest harvest and liming
- 2008:4 The impact of liming on ectomycorrhizal fungal communities in coniferous forests in Southern Sweden
- 2008:5 Långtidseffekter av kalkning på skogsmarkens kol- och kväveförråd
- 2008:6 Underlag för en nationell strategi för skötsel och skydd av sumpskogar
- 2008:7 Regionala analyser om kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk
- 2008:8 Frötäkt och frötäktsområden av gran och tall i Sverige
- 2008:9 Vägledning vid skogsmarkskalkning
- 2008:10 Områden som skogsmarkskalkats inom Skogsstyrelsens försöksverksamhet 2005-2007
- 2008:11 Inventering av ädellövplanteringar på stormhyggen från 1999 i Skåne
- 2008:12 Aluminiumhalter i skogsbäckar och variationen med avrinningsområdenas egenskaper
- 2008:13 Åtgärder för ett uthålligt brukande av skogsmarken - resultat från studier finansierade inom Movib
- 2008:14 Användningen av växtskyddsmedel inom skogsbruket
- 2008:15 Skogsmarkskalkning
- 2008:16 Skogsmarkskalkningens effekter på kemin i mark, grundvatten och ytvatten i SKOKAL-områdena 16 år efter behandling
- 2008:18 Effekter av skogsbruk på rennäringen - en litteraturstudie
- 2008:19 Hyggesfritt skogsbruk i ädellövskog - En litteratursammanställning
- 2008:20 Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk i ädellövskogar - slutrapport för delprojekt Ädellöv
- 2008:21 Skoglig kontinuitet och historiska kartor - en metodstudie för bokskog
- 2008:22 Kontinuitetsskogar och Kontinuitetsskogsbruk - Slutrapport för delprojekt Skötsel - hyggesfritt skogsbruk
- 2008:23 Naturkultur - Utvecklingen i försöksrieten de 10 första åren
- 2008:24 Jämförelse av ekonomi och produktion mellan trakthyggesbruk och blädning i skiktad granskog - analyser på beståndsnivå baserade på simulering
- 2008:25 Skogliga konsekvensanalyser 2008 - SKA-VB 08
- 2009:1 Åtgärdsplanering i reglerade vattendrag - arbetsgång och åtgärdsförslag i övre Ångermanälven
- 2009:2 Skog & Historia i Uppland - Gröna Jobb 2004-2008
- 2009:3 Utvärdering av metoder för kvantifiering av epifytiska hänglavar
- 2009:4 Kartläggning och Identifiering av kontinuitetsskog
- 2009:5 Skogsproduktion i stormområdet: Ett underlag för Skogsstyrelsens strategi för uthållig skogsproduktion
- 2009:6 Ekonomisk beskrivning av konsekvenser i samband med ledningsinträng i skogsmark
- 2009:7 Avverkning av nyckelbiotoper och objekt med höga naturvärden - en gis-analys och inventeringsdata från Polytax
- 2009:8 Produktionsanalys i Gävleborgs län
- 2009:9 Skogsstyrelsens erfarenheter kring samarbetsnätverk i landskapet
- 2010:1 Föryngra - Vårda - Skydda - Underlag för Skogsstyrelsens strategi för hållbar skogsproduktion
- 2010:2 Effektiv rådgivning - Slutrapport
- 2010:3 Markägarenkäten. Skogsstyrelsens delrapport för undersökningarna om processen för formellt skydd 2005-2008
- 2010:4 Landskapsansats för bevarande av skoglig biologisk mångfald - en uppföljning av 1997 års regionala bristanalys, och om behovet av samverkan mellan aktörer
- 2010:5 Översyn av Skogsstyrelsens virkesmätningsföreskrifter - Analys och förslag
- 2010:6 Polytax 5/7 återväxttaxering: Resultat från 1999-2008
- 2010:7 Behöver omvandlingstalen mellan m<sup>2</sup>f ub och m<sup>2</sup>sk revideras? - En förstudie



2010:8 Åtgärdsprogram för bevarande av vitryggig hackspett och dess livsmiljöer 2005-2009 – Slutrapport  
 2010:9 Störningskänslighet hos lavar i barrskogar  
 2011:1 Polytax 5/7 återväxttaxering: Resultat från 1999-2009  
 2011:2 Inte klar  
 2011:3 Möjligheter att förbättra måluppfyllelse vad gäller miljöhänsyn vid förnyrningsavverkning: Rapport efter en analys och rådgivande prioritering av åtgärder  
 2011:4 Fastighetsavtal – vidareutveckling av modell till flygfärdig produkt, Slutrapport  
 2011:5 Nedre Ångermanälven och Faxälven – förslag till miljöförbättrande åtgärder  
 2011:6 Upprättade renbruksplaner – 2005-2010  
 2011:7 Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk – Slutrapport för delprojekt naturvärden  
 2011:8 Utredningsrapport – Långsiktig plan för Skogsstyrelsens inventeringar och uppföljningar  
 2012:1 Kommunikationsstrategi för Renbruksplan  
 2012:2 Förstudierapport, dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring  
 2012:3 Hänsyn till kulturmiljöer – resultat från P3 2008-2011  
 2012:4 Kalibrering för samsyn över myndighetsgränserna avseende olika former av dikningsåtgärder i skogsmark  
 2012:5 Skogsbrukets frivilliga avsättningar  
 2012:6 Långsiktiga effekter på vattenkemi, öringbestånd och bottenfauna efter ask- och kalkbehandling i hela avrinningsområden i brukad skogsmark – utvärdering 13 år efter åtgärder mot försurning  
 2012:7 Nationella skogliga produktionsmål – Uppföljning av 2005 års sektorsmål  
 2012:8 Kommunikationsstrategi för Renbruksplan – Är det en fungerande modell för samebyarna vid samråd?  
 2012:9 Ökade risker för skador på skog och åtgärder för att minska riskerna  
 2012:10 Hänsynsuppföljning - grunder  
 2012:11 Virkesproduktion och inväxning i skiktad skog efter höggallring  
 2012:12 Tillståndet för skogsgenetiska resurser i Sverige. Rapport till FAO

## Av Skogsstyrelsen publicerade Meddelanden:

1991:2	Vägplan -90
1991:5	Ekologiska effekter av skogsbränsleuttag
1995:2	Gallringsundersökning 92
1995:3	Kontrolltaxering av nyckelbiotoper
1996:1	Skogsstyrelsens anslag för tillämpad skogsproduktionsforskning
1997:1	Naturskydd och naturhänsyn i skogen
1997:2	Skogsvårdsorganisationens årskonferens 1996
1998:1	Skogsvårdsorganisationens Utvärdering av Skogspolitiken
1998:2	Skogliga aktörer och den nya skogspolitiken
1998:3	Förnygringsavverkning och skogsbilvägar
1998:4	Miljöhänsyn vid förnygringsavverkning - Delresultat från Polytax
1998:5	Beståndsanläggning
1998:6	Naturskydd och miljöarbete
1998:7	Röjningsundersökning 1997
1998:8	Gallringsundersökning 1997
1998:9	Skadebilden beträffande fasta fornlämningar och övriga kulturmiljövärden
1998:10	Produktionskonsekvenser av den nya skogspolitiken
1998:11	SMILE - Uppföljning av sumpskogsskötsel
1998:12	Sköter vi ädellövskogen? - Ett projekt inom SMILE
1998:13	Riksdagens skogspolitiska intentioner. Om mål som uppdrag till en myndighet
1998:14	Swedish forest policy in an international perspective. (Utfört av FAO)
1998:15	Produktion eller miljö. (En mediaundersökning utförd av Göteborgs universitet)
1998:16	De trädbevuxna impedimentens betydelse som livsmiljöer för skogslevande växt- och djurarter
1998:17	Verksamhet inom Skogsvårdsorganisationen som kan utnyttjas i den nationella miljöövervakning
1998:19	Skogsvårdsorganisationens årskonferens 1998
1999:1	Nyckelbiotopsinventeringen 1993-1998. Slutrapport
1999:3	Sveriges sumpskogar. Resultat av sumpskogsinventeringen 1990-1998
2001:1	Skogsvårdsorganisationens Årskonferens 2000
2001:2	Rekommendationer vid uttag av skogsbränsle och kompensationsgödsling
2001:3	Kontrollinventering av nyckelbiotoper år 2000
2001:4	Åtgärder mot markförsurning och för ett uthålligt brukande av skogsmarken
2001:5	Miljöövervakning av Biologisk mångfald i Nyckelbiotoper
2001:6	Utvärdering av samråden 1998 Skogsbruk - rennäring
2002:1	Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitikens effekter - SUS 2001
2002:2	Skog för naturvårdsändamål – uppföljning av områdesskydd, frivilliga avsättningar, samt miljöhänsyn vid förnygringsavverkning
2002:4	Action plan to counteract soil acidification and to promote sustainable use of forestland
2002:6	Skogsmarksgödsling - effekter på skogshushållning, ekonomi, sysselsättning och miljön
2003:1	Skogsvårdsorganisationens Årskonferens 2002
2003:2	Konsekvenser av ett förbud mot permtrinbehandling av skogsplantor
2004:1	Kontinuitetsskogar - en förstudie
2004:2	Landskapsekologiska kärnområden - LEKO, Redovisning av ett projekt 1999-2003
2004:3	Skogens sociala värden
2004:4	Inventering av nyckelbiotoper - Resultat 2003
2006:1	Stormen 2005 - en skoglig analys
2007:1	Övervakning av insektsangrepp - Slutrapport från Skogsstyrelsens regeringsuppdrag
2007:2	Kvävegödsling av skogsmark
2007:3	Skogsstyrelsens inventering av nyckelbiotoper - Resultat till och med 2006
2007:4	Fördjupad utvärdering av Levande skogar
2007:5	Hållbart nyttjande av skog
2008:1	Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk
2008:2	Rekommendationer vid uttag av avverkningsrester och askåterföring
2008:3	Skogsbrukets frivilliga avsättningar
2008:4	Rundvirkes- och skogsbränslebalanser för år 2007 – SKA-VB 08
2009:1	Dikesrensningens regelverk
2009:2	Viltanpassad Skogsskötsel – Skogliga åtgärder för att minska skador
2009:3	Ny metod och nya definitioner i uppföljningen av frivilliga avsättningar
2009:4	Stubbsskörd – kunskapssammanställning och Skogsstyrelsens rekommendationer
2009:5	Vidareutveckling av pågående viltskadeinventeringar
2009:6	En märkbar förändring i skogsägarnas vardag – Projekt Skogsägarnas myndighetskontakter
2009:7	Regler om användning av främmande trädslag
2010:1	Vattenförvaltningen i skogen
2010:2	Nationell tillämpning av FLEGT – Forest Law Enforcement, Governance and Trade
2011:1	Rillsyn enl 9 kap miljöbalken av verksamhet på mark som omfattas av skogsvårdslagen
2011:2	Skogs- och miljöpolitiska mål – brister, orsaker och förslag på åtgärder
2011:3	Skogliga inventeringsmetoder i en kunskapsbaserad älgförvaltning
2011:4	Uppdrag om nationella bestämmelser som kompletterar EU:s timmerförordning samt om revidering av virkesmätningsslagstiftningen

2011:5	Uppföljning av hänsyn till rennärigen
2011:6	Översyn av föreskrifter och allmänna råd för 30 paragrafen SvL – Del 1
2011:7	Hjortdjurens inverkan på tillväxt av produktionsträd och rekrytering av betesbegärliga trädslag – problembeskrivning, orsaker och förslag till åtgärder
2012:1	Förslag på regelförenklingar i skogsvårdslagstiftningen
2012:2	Uppdrag om nationella bestämmelser som kompletterar EU:s timmerförordning
2012:3	Beredskap vid skador på skog
2013:1	Dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennärigen

## **Beställning av Rapporter och Meddelanden**

**Skogsstyrelsen,  
Böcker och Broschyrer  
551 83 JÖNKÖPING  
Telefon: 036 – 35 93 40  
växel 036 – 35 93 00  
fax 036 – 19 06 22  
e-post: [bocker@skogsstyrelsen.se](mailto:bocker@skogsstyrelsen.se)  
[www.skogsstyrelsen.se/bocker](http://www.skogsstyrelsen.se/bocker)**

I Skogsstyrelsens Meddelande-serie publiceras redogörelser, utredningar m.m. av officiell karaktär. Innehållet överensstämmer med myndighetens policy.

I Skogsstyrelsens Rapport-serie publiceras redogörelser och utredningar m.m. för vars innehåll författaren/författarna själva ansvarar.

Skogsstyrelsen publicerar dessutom fortlöpande: Foldrar, broschyrer, böcker m.m. inom skilda skogliga ämnesområden. Skogsstyrelsen är också utgivare av tidningen SkogsEko.

Skogsstyrelsen och Sametinget har på uppdrag av regeringen jobbat med att aktivt främja och stödja engagemang och initiativ på lokal och nationell nivå för förbättrad dialog mellan skogsbruk och rennäring. Myndigheterna har arbetat med en förstudie avseende kartläggning och dokumentation av pågående och avslutade projekt och aktiviteter.

Under 2012 har projektet arbetat med förberedelser av utbildningar och att ta fram ett utbildningsmaterial, att använda vid utbildningar.

Det finns ett fortsatt behov av att stärka dialog och samverkan mellan näringarna och öka ömsesidigt hänsynstagande mellan skogsbruk och rennäring.